

Kutatási jelentés

Tartalom

1.	A projekt helye a hazai adatforrás fejlesztés folyamatában mérföldkövei.....	3
1.1	A hazai adatforrás fejlesztés mérföldkövei	3
1.2	A projekt helye az OH Köznevelési Információs Rendszerének fejlesztési folyamatában	3
2.	A KIR adatbázisok vizsgálata az oktatási indikátorok adatigénye szempontjából (Műszaki leírás 1.3.1 feladat).....	4
2.1	Kérdőíves felmérés és esettanulmányok az EU tagállamok adatfejlesztési gyakorlatáról	4
2.2	Tanulmány a nemzetközi indikátorrendszerekről és háttér adatbázisaikról.....	5
2.2.1	Az OECD indikátor modellje és adatforrásai.....	5
2.2.2	Az Európai Unió indikátorfejlesztő tevékenysége	7
2.2.3	Esettanulmányok egyes európai országok adatszolgáltatási és indikátorfejlesztési tevékenységéről.....	9
3.	Vizsgálati szempontrendszer kidolgozása indikátor rendszerek háttér adatbázisainak vizsgálatához (Műszaki leírás 1.3.2 feladat)	12
3.1	A fókuszcsoportos megbeszélés megállapításai.....	12
3.2	Értékelési sablon kidolgozása	13
3.3	A KIR adatbázisok áttekintése	13
3.3.1	A KIR adatbázisok áttekintése elsődleges céljuk, funkciójuk alapján.....	13
3.3.2	A statisztikai elemzésre alkalmas adatbázisokkal szembeni elvárások számbavétele	14
4.	Adatbázisok auditálása KIMER alkalmazhatóság és adatvagyon hasznosítás szempontjából (Műszaki leírás 1.3.3 feladat).....	15
4.1	Az adatbázisok vizsgálata az auditálási szempontrendszer szerint.....	15
4.2	Az adatbázisok jogszabályi megfelelésének vizsgálata	15
4.3	Tanúsítványok kiállítása.....	16
5.	A KIMER alkalmazhatósági audit alapján a KIR-STAT továbbfejlesztési lehetőségeinek kidolgozása (Műszaki leírás 1.3.4 feladat).....	16
5.1	A KIR-STAT adatgyűjtő táblák vizsgálata	16
5.2	A KIR-STAT egyes adatai személyi nyilvántartásokból való előállításának lehetőségei	16
6.	A KIMER alkalmazhatósági audit alapján a köznevelési intézmények fenntartásával kapcsolatos pénzügyi adatbázis továbbfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata (Műszaki leírás 1.3.5 feladat).....	17
7.	A Köznevelés a számok tükrében kiadvány hasznosulásának felmérése, a köznevelés törzsindikátor rendszerének felülvizsgálata, a törzsindikátor rendszer továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatokat bemutató tanulmány (Műszaki leírás 1.3.6 feladat)	19
7.1	A köznevelési indikátorrendszer gyakorlati alkalmazhatóságának kapcsolatos interjúk tapasztalatai	19
7.2	Javaslat az átdolgozott indikátor rendszerre.....	22
8.	Általános tapasztalatok és javaslatok	25
8.1	Az oktatási adatok előállítását és gondozását segítő struktúra kialakítása.....	25

8.2 A KIR mögötti információs modell kialakítása (frissítése).....	25
8.3 Konkrét adatfelvételi és elemzési prokollok kialakítása	26
8.4 Kliens- és felhasználóbarát információs rendszer kialakítása	27
8.5 Az adatok nyilvánossága és közzététele.....	28
8.6 Javaslat az adatok jóváhagyásának és közzétételének továbbfejlesztésére.....	30
8.6.1 A jelenlegi adat jóváhagyási rendszer	30
8.6.2 Javaslat az adat jóváhagyási rendszer továbbfejlesztésére.....	31
9. Produktumok	32
10. Mellékletek.....	33
10.1 A fókuszcsoportos megbeszélés vezérfonala	33
10.2 A KIR részeként működtetett adatgyűjtemények.....	35
11. Függelék: Adatlap terv a KIR adatbázisok vizsgálatához.....	36
1. Az adatbázis leírása	36
2. Az adatgyűjtés módszerének leírása (Módszertan)	40
3. Az adatbázis használata, elérhetősége.....	41
4. Nyomtatásban vagy interneten elérhető dokumentumok, jelentések, interaktív lekérdező felületek, amelyek az adatbázison alapulnak	42

1. A projekt helye a hazai adatforrás fejlesztés folyamatában

1.1 A hazai adatforrás fejlesztés mérföldkövei

Magyarországon az elmúlt 18 évben igen jelentős adatforrás fejlesztés folyt. Ez több szinten történt. Egyrészt növekedtek a releváns mutatók iránti igények, és ennek megfelelően cizelláltabb lett a gyűjtött adatok köre (ld. PISA, Országos Kompetenciamérés). Ugyanakkor bővült az igazgatási adatok köre, és fokozatosan rátért a kormányzat, illetve háttérintézménye az Oktatási Hivatal és az Educatio az adatok összekapcsolását lehetővé tevő azonosító rendszerek használatára. Erőteljes technikai fejlesztés is történt: nagy kapacitású, megbízható és világszínvonalú hardver és alapszoftver rendszerek révén megoldhatóvá vált, hogy a nagyszámú intézmény közvetlenül kommunikáljon az adatgyűjtő központtal.

A köznevelési adatforrások fejlesztésének mérföldkövei a rendszerváltás után a következők voltak:

- a közoktatás statisztikai és a felsőoktatás statisztikai rendszer (KIR-STAT és FIR-STAT) átalakítása (1997-2001)
- csatlakozás az OECD PISA felmérési programjához (2000-től) (a TIMSS és PIRLS elnevezésű IEA felmérések fenntartása mellett)
- a Kompetenciamérés rendszeresítése (2005-től)
- Középiskolai felvételi adatbázis (KIFIR) létrehozása
- (Felsőoktatási) felvételi adatbázis (FELVI) létrehozása
- a KIR (közoktatási nyilvántartási rendszer létrehozása és fejlesztése (1999-től)
- a Kompetenciamérés eredményeinek közös skálára transzformálása 2008-tól
- a FIR (felsőoktatási nyilvántartási rendszer létrehozása (2011-től)
- az elektronikus Érettségi adatbázis létrehozása (2005-től)
- A KIR intézménytörzs, tanulói és pedagógus nyilvántartás közhiteles nyilvántartássá válása és a MÁK adatbázisokkal való összekapcsolása (2010-től)
- A KIMER 2014 projekt keretében törzsindikátor rendszer kifejlesztése

E fejlesztések tették lehetővé, hogy ma egyáltalán KIMER „adatvagyonról” beszélhessünk, és azon gondolkodhassunk, hogy miként lehet egyre több adatot hozzáférhetővé tenni másodelemzések céljára. E projekt célja az volt, hogy ebben az irányban kijelölje a legfőbb teendőket, illetve megmutassa, hogyan lehet harmonizáltan egyszerre több adatbázist „felhasználóbaráttá” tenni.

1.2 A projekt helye az OH Köznevelési Információs Rendszerének fejlesztési folyamatában

A jelen projekt a TÁMOP-3.1.8-09/1-2010-0004 azonosító számú, „Oktatási törzsindikátorok és mérési eredmények alapján készülő indikátorok rendszerének fejlesztése” elnevezésű (KIMER 2014) projekt továbbfejlesztése. A Magyar Tudományos Akadémia KRTK Közgazdaságtudományi Intézet és a T-TUDOK konzorciuma által megvalósított indikátorfejlesztési projekt feltárta, és a projekt Kutatási jelentésében megállapította, hogy az Oktatási Hivatal tanügyigazgatási célú adatgyűjtései, bár az igazgatási céloknak általában

megfelelnek, az oktatáspolitikai irányítást szolgáló elemzések céljára csak igen korlátozott mértékben alkalmasak. Ennek elsődleges oka, hogy a jogszabályoknak ugyan napi szinten általában megfelelnek, de nincs mögöttük olyan adatbázis produktum, amely biztosítja oktatáspolitikai érdekű, trendek követésére is alkalmas mutatók előállítását.

Jelen projekt a már korábban észlelt hiányosságok okait kívánta feltárni, megvizsgálva, hogy a különböző köznevelési ágazati adatgyűjtések során keletkező adatgyűjteményekből hogyan lehet előállítani egy olyan adatvagyon, amely kielégítheti az oktatáspolitikai és az oktatásirányítás különböző szintjein dolgozók és kutatók elemzési igényeit, egyúttal biztosítva, hogy az adatbázisokban hosszabb távon is kereshetők legyenek az azonos mutatókhoz szükséges adatok.

A projekt megvalósításában – a témakör jellegének és komplexitásának megfelelően – nemzetközi és hazai tapasztalattal egyaránt rendelkező szakemberek, közöttük statisztikus, adatfejlesztő, adatbázis építő és adatbázis kezelők, elemző közgazdász és oktatáskutató szakemberek működtek együtt, részben olyanok, akik az előző (T-TUDOK és KTI-KRTK konzorcium vezette) projekt megvalósításában is részt vettek, továbbá valamint pályakezdő fiatal kutatók.

2. A KIR adatbázisok vizsgálata az oktatási indikátorok adatigénye szempontjából (Műszaki leírás 1.3.1 feladat)

Az Ajánlatkérő az Ajánlattételi felhívás Műszaki leírásában az elvégzendő kutatási-fejlesztési feladatként írta elő a KIMER elemi adatigény kiszolgálását biztosító adatbázisok és nemzetközi indikátor rendszerek háttér adatbázisainak vizsgálatát (Ajánlattételi felhívás 24. oldal, 1.3.1 feladat)

A 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 1. § (2). bek. 20 témában rendeli el adatbázisok felállítását az Oktatási Hivatal Köznevelési Információs Rendszer keretében. Ezek közül kb. 10 olyan adatbázis található, amelyik az oktatási rendszer színvonalának és hatékonyságának megítélésére alkalmas mutatók készítésére felhasználható.

A KIMER 2014 projektben megtörtént azon *elemi adatok körének meghatározása*, amelyek a jelenleg előállítható oktatási indikátorokban felhasználásra kerülnek. A jelen projekt tágabb horizontot nyitott: megkísérelte feltárni, hogy a nemzetközi indikátor rendszerek gazdái (OECD, PISA, EU) milyen megfontolások alapján választanak, illetve fejlesztenek indikátorokat, illetve milyen típusú adatgyűjtéseket használnak indikátorok fejlesztésére.

2.1 Kérdőíves felmérés és esettanulmányok az EU tagállamok adatfejlesztési gyakorlatáról

- 1) *Desk-research* módszerrel áttekintettük az Education at a Glance OECD által kiadott oktatási indikátorokat tartalmazó legfrissebb kiadványát és a mögötte lévő adatbázisokat¹, az Európai Unió 2020-as oktatási indikátorai és a mögötte lévő Eurostat adatbázist², az Eurydice Key Data oktatási kiadványait és indikátorait³, valamint az ENSZ oktatási statisztikáit⁴.
- 2) Egy *elektronikus kérdőív* segítségével megvizsgáltuk, hogy az Európai Unió tagállamai milyen adatforrásokból tudnak adatokat szolgáltatni a nemzetközi mutatókhoz. Ezt a kérdőívet az Eurydice hálózaton keresztül juttattuk el a hálózat munkatársaihoz, abban a reményben, hogy válaszokat kapunk arra is, hogy mely országokban érdemes részletesebb internetes kutatást folytatni azon országok adat- és indikátorfejlesztő programjáról.

¹ <http://www.oecd.org/education/eag.htm>

² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_-_education#Further_Eurostat_information

³ http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/key_data_en.php

⁴ <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/default.aspx>

3) A legjobb nemzeti gyakorlatokról *esettanulmányt* is készítettünk.

2.2 Tanulmány a nemzetközi indikátorrendszerekről és háttér adatbázisaikról

A Nemzetközi indikátor rendszerek és háttér adatbázisok vizsgálata című tanulmány áttekintette az OECD és az Európai Unió keretén belül folyó indikátorfejlesztéseket, az alkalmazott indikátorokat, azok publikálásának módjait és felhasználását. Megállapította, hogy a hagyományos ágazati oktatásstatisztikán túlmutató, az oktatás minőségének, hatékonyságának és esélyegyenlőségének mérésére irányuló intézményes nemzetközi indikátor fejlesztés kb. fél évszázada kezdődött, de valójában csak 1991-től indult el a rendszeres, tudásmérésen alapuló, teljesítmény indikátorokat is eredményező adat- és indikátor fejlesztés. A nemzetközi oktatási indikátorok fejlesztésében mérföldkőnek számít, hogy az OECD tagállamok kormányait mozgósítani tudta a PISA vizsgálatok elindítására.

2.2.1 Az OECD indikátor modellje és adatforrásai

A korábban oktatással alig foglalkozó OECD a tagállamok igényére válaszolva 1991-ben elindította az INES (Indicators on Education Systems) programját, és szisztematikus fejlesztés keretében kidolgozott egy olyan oktatási mutatórendszert, amelyet a tagállamok elfogadtak, s amelyhez saját statisztikai rendszerüket is hozzáigazították.

Az OECD elsősorban a globális gazdaság és a fenntartható fejlődés szempontjából vált érdekeltté a tagállamok és a jelentős partnerszágok oktatási helyzetének értékelésében. 2003 óta egy meghatározott elméleti keret alapján fejlesztett indikátor rendszer segítségével (v.ö. 1. táblázat) értékeli a felméréseiben résztvevő országok oktatási (és oktatáspolitikai) teljesítményét.

Az OECD indikátor modellje két dimenzió mentén osztályozza a mutatókkal vizsgálandó területeket. Egyrészt megkülönbözteti azokat a szinteket, amelyekre vonatkozóan az indikátor jelzést továbbít. E vonatkozásban megkülönbözteti az egyén, a tanulócsoport, az intézmény és a tanügyigazgatás magasabb (tankerület/régió/ország) szintjét. A modell osztályozza az indikátorokat aszerint is, hogy az oktatás eredményességéről (output és outcome), vagy az eredményességet befolyásoló tényezőkről/folyamatokról/politikákról szólnak, vagy az oktatás keretfeltételeit, környezeti feltételeit írják le. Az így előálló 12 cellába besorolhatók azok az indikátorok, amelyeket az OECD az oktatási rendszerek elemzésére használ.

1.táblázat: Az OECD indikátor modellje

Szintek	Területek		
	1. terület: Tanulási, oktatási eredmények	2. terület: A tanulási-tanítási eredményeket befolyásoló egyéni és oktatáspolitikai tényezők	3. terület: Keretfeltételek, a szakolitikákat korlátozó tényezők
(I) A tanulásban résztvevő egyének	1.(I): Az egyéni tanulási eredmények minősége és eloszlása	2.(I): Egyéni motivációk, tanulási magatartás, szocializáció, stb.	3.(I): A tanulásban résztvevők szociokulturális háttere
(II) A csoportos tanulási	1.(II): Az oktatás (tanítás) minősége	2.(II): Pedagógiai és tanítási módszerek, tanulási	3.(II): A tanulók tanulási feltételei, a pedagógusok munkafeltételei

helyzet összetevői		léggör, módszerek, tanulási gyakorlat az iskolában	
(III). szint: Intézményi szint	1.(III): Iskolai szintű eredmények és az intézmény eredményessége	2.(III): Az iskolai környezet szervezete, légköre, munkafegyelme, vezetési stílusa, erőforrások és erőforrás gazdálkodás	3.(III): Az oktatási intézmények és a fenntartó közösségek jellemzői, külső feltételrendszere
(IV). szint: Az oktatási rendszer szintje	1.(IV): Az oktatási rendszer egészének teljesítménye	2.(IV): Az intézményrendszer szerkezete, irányítása, források és forráselosztás, szakpolitikák	3.(IV): Az ország művelődési, társadalmi, gazdasági és demográfiai jellemzői

Forrás: Education at a Glance 2011.

Az OECD törzsindikátoraihoz elsősorban az UOE adatgyűjtést használja (lásd 2. táblázat). Az adatgyűjtő ívek általában május és július között küldik ki, az adatszolgáltatási határidő általában októberre esik. Az adatokat ma már internetes felületen szolgáltatja az EMMI statisztikai munkacsoportja. Az adatok elsődleges ellenőrzése beépített szoftver segítségével történik, ezzel kiküszöbölik a logikai összefüggések hibáit. Az adatok első gyűjtőállomása az Eurostat, ahol további ellenőrzést végeznek. Ezután kerülnek az adatok az OECD Oktatási Igazgatóságára, ahol az Indikátor és Elemző Osztály munkatársai tartalmi ellenőrzést végeznek: kiszűrik az előző évhez képes jelentős eltéréseket, és magyarázatot kérnek ezekre. Miután tisztázták az adathiányok, illetve az extrém eltérések okát (amit az adatszolgáltató országnak megjegyzésben kell megmagyarázni), az adatbázist lezárják. Ezt az adatbázist használják azután az Education at a Glance kiadvány táblázataihoz. A táblázatok bemutatásakor a tagállamoknak még egy lehetőségük van az adatellenőrzésre, hiszen a mutatók számításánál olykor a táblázat szerkesztői is követnek el hibát.

2. táblázat Az OECD által fejlesztett adatforrások

Az adatgyűjtés neve	Az adatgyűjtés tartalma	Gyakorisága	Az adatbázis tulajdonosa (adatgazda), üzemeltetője
UOE	Országos szintű mutatók az oktatás résztvevőiről: a tanulókról (részvétel, végzés, nemzetközi oktatási vándorlás), a pedagógusokról és az iskolákról (nem, életkor), az oktatás finanszírozásáról (állami-magán forrásból, költséghelyek szerint, képzésre és kiegészítő szolgáltatásokra fordított kiadások, stb.) (országosan összesített adatokat tartalmazó adatbázis)	évente	UNESCO, OECD, EUROSTAT közös
T&C survey	pedagógus bérek, a pedagógus munkaidő, tanítási idő, műveltségi területek (főként jogszabályban rögzített adatok)	évente	<i>Adatgazda: OECD</i> <i>Üzemeltető: OECD</i>
SDM survey	döntési mechanizmusok az oktatásban (jogszabályban rögzített kvalitatív információk)	évente	<i>Adatgazda: OECD</i> <i>Üzemeltető: OECD</i>

PISA	Mintavételes felmérés a 15 évesek szövegértési, matematikai, természettudományi kompetenciáiról, problémamegoldó képességéről. A tudásmérést a tanulók motivációjára, tanulási szokásaira, szociokulturális hátterére, valamint az oktatási feltételekre vonatkozó kérdőíves felmérés egészíti ki. (mikroadatbázis)	3 évente	<i>Adatgazda:</i> OECD <i>Üzemeltető:</i> PISA Konzorcium
TALIS	Mintavételes kérdőíves felmérés a pedagógusok munkamódszereiről, attitűdjeiről, továbbképzéséről. (mikroadatbázis)	5-6 évente	<i>Adatgazda:</i> OECD a résztvevő tagállamokkal közösen <i>Üzemeltető:</i> TALIS Konzorcium
PIAAC	Mintavételes felmérés a felnőttek írásbeli alapkompenciáiról egyéni teszteléssel, kiegészítve a munkavégzés során igénybe vett kompetenciák kérdőíves felmérésével, továbbá a munkaerőpiaci státusszal és személyes életvitellel kapcsolatos kérdésekkel. (mikroadatbázis)	első körét futja, 10 éves ciklusra tervezve	<i>Adatgazda:</i> OECD a résztvevő tagállamokkal közösen <i>Üzemeltető:</i> PIAAC Konzorcium

Újabb fejlesztés eredményeként az OECD adatbázisok – illetve a belőlük készült táblázatok – hozzáférését az OECD a GPS márkanevű interaktív felületen biztosítja.

2.2.2 Az Európai Unió indikátorfejlesztő tevékenysége

Az Európai Unió – az OECD tanácsadás jellegű tevékenységével ellentétben – ma már támogatáspolitikai kérdésként kezeli az oktatási mutatókat. Miközben egyfelől a Lisszaboni Szerződés értelmében az oktatás kizárólagosan tagállami kompetencia, az Európai Bizottság a “nyitott koordináció” jegyében elindított egy jelentős indikátorfejlesztési programot, amelyhez létrehozta a CRELL nevű Ispra-i (Olaszország) székhelyű elemző központot a Joint Research Centre nevű közös európai kutatóközpont keretén belül.

A Bizottság a Tanács kívánalmainak megfelelő indikátorok fejlesztése érdekében létrehozta az Indikátor Állandó Munkacsoportot (Standing Group on Indicators and Benchmarks). Ez a munkacsoport szakértői hálózatként működik az Oktatási Igazgatóság Indikátorok és Elemzések Osztálya mellett. A szakértői hálózat feladata, hogy javaslatot tegyen konkrét indikátorokra a Tanács által meghatározott területeken (témákban), statisztikai módszertani szempontból véleményezze a javasolt indikátorokat, és véleményezze a Bizottság indikátor kiadványainak tervezeteit.

A jelenleg futó, 2020-ig tartó együttműködési ciklusra 17 indikátor területet határoztak meg. E területeken meghatározott – már használt – indikátorokhoz célértékeket is rendelt a Tanács az “Oktatás és képzés 2020” tanácsi következtetésben. Kettő közülük (korai iskolaelhagyók és felsőoktatási végzettség a 30-34 évesek százalékában) az Európa 2020 stratégia célértékei között is szerepel. Az EU oktatási indikátor témáit, alapindikátorait és a célértékeket a 3. sz. táblázat szemlélteti.

3. táblázat Az Oktatás és képzés 2020 c. tanácsi következtetésben meghatározott indikátor területek, indikátorok és célértékek 2020-ra

Indikátor / indikátor téma	Adatforrás	Célérték 2020-ra
<ul style="list-style-type: none"> 4 éves kor és a kötelező általános iskolai oktatásba lépési életkor közötti gyermekek közül az intézményes (óvodai) nevelésben részesülők aránya 	UOE ⁵	min. 95%
<ul style="list-style-type: none"> Sajátos nevelési igényű tanulók 	???	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Az oktatás képzést korán elhagyók (18-24 évesek, akiknek nincs középfokú végzettségük/szakképzettségük, az azonos korú népesség %-ában) 	LFS ⁶	max. 10%
<ul style="list-style-type: none"> Az olvasás, a matematika és a természettudományok terén gyengén teljesítő 15 évesek aránya 	PISA	max. 15%
<ul style="list-style-type: none"> (Idegen)nyelvi kompetenciák 	Eurostat oktatási kérdőív, ESLC	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Infokommunikációs kompetenciák 	ICT Household Survey	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Állampolgári készségek, kompetenciák 	CIVED, ICCES	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Tantárgyközi kompetenciák (tanulási képesség, kreativitás, vállalkozó szellem) (kibővült) 	többféle kisebb felmérés	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Felső középfokú szakképzettséget szerettek aránya (új) 	LFS	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Pedagógusok továbbképzésben való részvétele 	TALIS	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Felsőfokú végzettséget szerettek aránya a 30-34 évesek körében 	LFS	40%
<ul style="list-style-type: none"> Határon átnyúló tanulási mobilitás (felsőoktatás, szakképzés) 	UOE, LFS	20%, ill. 5%
<ul style="list-style-type: none"> Felnőttek (25-64 évesek) részvétele oktatásban /képzésben (kibővült) 	LFS	15%
<ul style="list-style-type: none"> Felnőttek kompetenciái 	PIAAC	nincs
<ul style="list-style-type: none"> Legalább felső középfokú végzettséggel rendelkező 20-24 évesek aránya 	LFS	nincs

⁵ Az UNESCO, OECD és az EUROSTAT közös adatgyűjtése

⁶ Labour Force Survey, az Eurostat munkaerő felmérése

<ul style="list-style-type: none"> • Befektetés az oktatásba, képzésbe (új) 	Nemzeti számlák	nincs
<ul style="list-style-type: none"> • Foglalkoztathatóság az oktatás szempontjából (pályakezdők elhelyezkedési aránya a végzés után 1-3 évvel) 	LFS	82%

Az Európai Bizottság indikátor munkacsoportja (SGIB) alapesetben nem fejleszt önálló adatforrásokat. Erősen támaszkodik az UNESCO-OECD-EUROSTAT közös oktatási adatgyűjtésére (UOE), azt magáénak (is) tekinti, továbbfejlesztésében az Eurostat-on keresztül aktívan részt vesz, és saját indikátor szükségletei irányában igyekszik befolyásolni a fejlesztést. Az EU tagállamok adatainak biztosítása érdekében az UOE adatgyűjtés törzsanyagát EU rendelettel kötelezővé is tette az Európai Parlament és a Tanács. Az UOE adatokon kívül az Eurostat néhány témában külön is kér oktatási adatszolgáltatást (ilyen téma például az idegennyelv oktatás).

Az Eurostat honlapjáról teljes adatgyűjtemények (adatbázisok) is letölthetők. Az adatokhoz való hozzáférést metaadatok segítik: nomenklatúrák, glosszáriumok, fogalmak, definíciók, az egyes országok által használt metodológiák, kódjegyzékek. Mindezek letölthetők a <http://ec.europa.eu/eurostat/data/bulkdownload> url címről.

Az oktatással kapcsolatos elemző tematikus kiadványok zöme az Eurydice nevű oktatási információs hálózat kiadásában jelenik meg. E kiadványok elsősorban a kvalitatív adatokra helyezik a hangsúlyt, de vannak közöttük kifejezetten statisztikai jellegű kiadványok is (Key data sorozat).

2.2.3 Esettanulmányok egyes európai országok adatszolgáltatási és indikátorfejlesztési tevékenységéről

A KIMER elemi adatigények kiszolgálását biztosító adatbázisok és nemzetközi indikátor rendszerek háttér adatbázisainak vizsgálata keretében tanulmány készült Anglia, Írország, Svédország és Szlovákia oktatási adatszolgáltatási és indikátorfejlesztési tevékenységéről. A tanulmány – az elérhető információk országonkénti eltérő mennyisége miatt – elsősorban azokra a tényezőkre és mechanizmusokra fókuszál, amelyek az egyes adat- és indikátorrendszerek szempontjából a legfontosabbak, ugyanakkor az összehasonlíthatóság és a könnyebb átláthatóság érdekében az esettanulmányok egységes szerkezetben mutatják be a nemzeti jó gyakorlatokat. Az esettanulmányok mindegyike először bemutatja a vizsgált ország oktatási rendszerét, különösen fókuszálva annak szerkezetére, hiszen ennek ismerete nélkül értelmezhetetlen a gyűjtött adatok köre és felhasználása. Ezt követően a gyűjtött adatok körét és azok tartalmát, valamint a releváns nemzeti szintű adatbázisok jellemzőit vázolja fel, majd az intézményi háttérrendszert, az adatgyűjtésben és a nemzetközi adatszolgáltatásban részt vevő szervezeteket és az adatgazdákat veszi górcső alá. Végül a releváns adatbázisok és a hozzájuk kapcsolódó dokumentumok, kérdőívek, technikai leírások elérhetőségét, valamint az adatgyűjtésekből származó adatok felhasználását, hasznosítását járja körül.

Mind az angol, mind az ír és a svéd rendszerre jellemző, hogy egyéni szintű és teljesítményre vonatkozó adatokat egyaránt gyűjtenek. A tanulók szintjén egyrészt a szükséges háttéradatokat gyűjtik, másrészt a teljesítményre vonatkozóan a vizsgarendszer és a rendszeres tanulói teljesítménymérések adnak információkat. Mindezen felül a pedagógusokra vonatkozóan is fejlett egyéni szintű gyűjtés folyik. Míg az angol és az ír rendszer esetében a minisztériumok és központi ügynökségek játszanak fontos szerepet, addig a svéd rendszer esetében az önkormányzatok szintjén zajlik elsősorban az adatgyűjtés. Az írek éppen jelenleg vezetnek be az

ún. POD (primary online database) rendszert, amely a tanulói szinten gyűjti az adatokat. A tervek szerint a POD adminisztratív és aggregált statisztikai adatszolgáltató rendszerként is használható lesz, vagyis a közeljövőben kiváltja az eddigi éves iskolai statisztikai adatgyűjtést és az egyéb iskolai nyilvántartásokat, regisztereket. A svéd SIRIS⁷ az oktatás minőségét és az oktatási eredményeket monitorozó online információs rendszer, amely komplex központi statisztikai adatbázisként, valamint a minőségfejlesztés egyik eszközeként funkcionál. Az adatbázis használatát az iskolákban dolgozóknak, az önkormányzati alkalmazottaknak és szakpolitikusoknak, az újságíróknak, a tanulóknak és a szülőknek egyaránt ajánlják. Mindhárom országban nemcsak a minisztériumon belül, de külön szervezetekben is (Ofsted, Oktatási Tanács, Skolverket) komoly elemző munka folyik, ahol ezeket az adatokat folyamatosan használják. A szlovák rendszer közelebb áll a magyar rendszerhez, elsősorban intézményszintű, statisztikai jellegű adatokat gyűjtenek, azonban 2015 szeptemberében új információs rendszer kerül bevezetésre, amelyben mind a tanulókra, mind a tanárookra vonatkozóan egyéni szintű adatokat fognak gyűjteni. Összességében tehát Szlovákia is az egyéni szintű adatok gyűjtése felé mozdul el.

Az Eurydice hálózaton keresztül e projekt keretében megkérdeztük a hálózat tagjait (az Európai Unió tagállamainak oktatási információért felelős szervezeti egységeit), hogy melyek a tanulói statisztika, illetve a pedagógus statisztika fő adatforrásai.

A tanulói adatok forrása 17 válaszoló tagállam közül⁸, 13, illetve 14 tagállamban – legalább részben – a központi nyilvántartás (4. táblázat). Vannak olyan országok, amelyek teljes egészében a központi nyilvántartásra támaszkodnak az oktatási rendszer minden szintjén (Anglia, Finnország, Hollandia, Litvánia, Svájc), de jellemzőbb, hogy az adatok forrása különbözik az egyes oktatási szinteken, illetve egyaránt használnak központi nyilvántartást és intézményi adatgyűjtést adatforrásként. A 17 válaszoló ország közül csak Lengyelország és Szlovákia – és Magyarország – nem használ központi mikro-adatbázist tanulói statisztikák készítésére.

A pedagógus adatok fő forrása a központi nyilvántartás az oktatási rendszerek közül 11-13 országban (oktatási szintenként változik). Angliában, Csehországban, Finnországban – és egyelőre Magyarországon is – a pedagógus statisztikák fő adatforrása az intézményi adatgyűjtés. Ezzel szemben Hollandia, Írország (kivéve az óvodát), Lengyelország, Litvánia, Olaszország, Skócia és Svájc jelezte, hogy a pedagógus adatokat elsősorban központi nyilvántartásból állítják elő. Ausztria, Ciprus, Franciaország, Görögország, Svédország a pedagógus statisztikákhoz a központi nyilvántartás mellett intézményi adatgyűjtést is használ (5. táblázat).

3. táblázat A tanulói statisztikák fő adatforrása

Ország	Óvoda		Elemi		Alsó középfok		Felső középfok	
	Nyilvántartás	Intézményi adatgyűjtés	Nyilvántartás	Intézményi adatgyűjtés	Nyilvántartás	Intézményi adatgyűjtés	Nyilvántartás	Intézményi adatgyűjtés
Anglia	igen		igen		igen		igen	
Ausztria	igen		igen		igen		igen	
Ciprus	igen		igen		igen	igen	igen	igen

⁷ Rövid angol nyelvű ismertető érhető el a <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:33:0> weboldalon.

⁸ A válaszoló országok (oktatási rendszerek) a következők: Anglia, Ausztria, Ciprus, Csehország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Litvánia, Olaszország, Skócia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szlovákia.

Csehország		igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Finnország	igen		igen		igen		igen	
Franciaország		igen	igen	igen		igen		igen
Görögország		igen	igen	igen		igen	igen	igen
Hollandia	igen		igen		igen		igen	
Írország	igen			igen	igen		igen	
Magyarország		igen		igen		igen		igen
Lengyelország		igen		igen		igen		igen
Litvánia	igen		igen		igen		igen	
Olaszország		igen	igen		igen		igen	
Skócia		igen	igen		igen		igen	
Spanyolország		igen	igen		igen		igen	
Svájc	igen		igen		igen		igen	
Svédország	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Szlovákia		igen		igen		igen		igen
Összesen "igen"	9	10	14	7	13	7	14	7

Forrás: Eurydice adatgyűjtés 2015

4.táblázat

A pedagógus statisztikák fő adatforrása

Ország	Óvoda		Elemi		Alsó középfok		Felső középfok		
	Nyilván- tartás	Intézmé- nyi adat- gyűjtés	Nyilván- tartás	Intézmé- nyi adat- gyűjtés	Nyilván- tartás	Intézmé- nyi adat- gyűjtés	Nyilván- tartás	Intézmé- nyi adat- gyűjtés	
Anglia		igen		igen		igen		igen	
Ausztria	igen	igen	igen		igen		igen		
Ciprus	igen		igen		igen	igen	igen	igen	
Csehország		igen		igen		igen		igen	
Finnország		igen		igen		igen		igen	
Franciaország	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	
Görögország	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	
Hollandia	igen		igen		igen		igen		
Írország	n.a.	n.a.	igen		igen		igen		
Lengyelország	igen		igen		igen		igen		
Litvánia	igen		igen		igen		igen		
Magyarország		igen		igen		igen		igen	
Olaszország	igen		igen		igen		igen		
Skócia	igen		igen		igen		igen		
Spanyolország			tartományonként változó					igen	
Svájc	igen		igen		igen		igen		
Svédország	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	
Összesen "igen"	11	7	12	6	12	7	13	7	

Forrás: Eurydice adatgyűjtés 2015

Megjegyzés: n.a. – nincs adat

3. Vizsgálati szempontrendszer kidolgozása indikátor rendszerek háttér adatbázisainak vizsgálatához (Műszaki leírás 1.3.2 feladat)

3.1 A fókuszcsoporthoz megbeszélés megállapításai

Az adatbázisok iránti igényeket kvalitatív módszerekkel mértük fel. *Fókuszcsoporthoz megbeszélés* keretében információt gyűjtöttünk az oktatásirányítás különböző szintjein működő vezetők által használt vagy igényelt adatokról, az OH által kezelt adatok relevanciájáról, illetve az adatokhoz való hozzáférés kérdéseiről. A *fókuszcsoporthoz megbeszélés vezérfonala* (1. sz. melléklet) már a későbbi auditálás logikája szerint készült. A megbeszélés célja annak megértése volt, hogy az adatbázisokat a különböző típusú felhasználók milyen igényei szempontjából érdemes megvizsgálni, illetve, hogy milyen információkra van szüksége a felhasználónak ezen adatbázisok használatához.

A nemzetközi áttekintés és nemzetközi indikátorrendszerek és európai indikátorrendszerek nemzeti jó gyakorlatairól készült esettanulmányok mellett a fókuszcsoporthoz beszélgetés eredményeinek összegzésével kívántunk elvi alapot teremteni annak a szempontrendszernek a kialakításához, amellyel a kitüntetett KIR adatbázisokat vizsgálni kell KIMER alkalmazhatóság szempontjából.

A fókuszcsoporthoz megbeszélésre 2015. július 9.-én került sor az Oktatási hivatalban (a résztvevők névsorát lásd az 1. számú mellékletben).

A fókuszcsoporthoz megbeszélésen az alábbi problémák merültek fel:

A KIR intézménytörzs és a KIR-STAT között régebben volt duplikáció, jelenleg nincs, habár két különböző rendszerről van szó. Az egyik a nyilvántartás célját szolgálja, a másik statisztikai célú adatgyűjtés. Az intézményeknek öt napjuk van arra, hogy a változást bejelentsék. Habár az adatok még nem teljesen megbízhatóak, az OH szerint egyre pontosabb az illesztés a KIR intézménytörzs és a KIR-STAT között. Az oktatáskutatók kicsit másként látják a helyzetet. Szerintük a két adatbázis összekapcsolása még mindig problémás: kb. 200 intézményt még mindig kézzel kell összepárosítani.

Problémát okoz a folyamatos adatgyűjtés, ami miatt folyamatosan változnak az adatok. Kellene egy rögzített referencia időpont, amihez kötni lehet az adatokat. Vannak **definiálatlan adatok**, mint a veszélyeztetett és a magyar nemzetiségű kategóriák – ezek nincsenek definiálva, holott *minden* adatot definiálni kellene.

A **fenntartó** nem lát rá az összes intézményére, nem tudja azokat összességében látni, csak egyesével. Így tankerületi szinten nem látnak adatokat, elemzéseket sem tudnak végezni. Egyesével lekérhetőek az intézményi adatok – miután a nyilvántartási logika ezt ismeri, nem érzékelik a fenntartói igényeket. Az intézménytörzsben egyesével tudnak mozogni, a KLIK-nél nincs kapacitás az adatok kontrolljára. Fenntartóknak több információ és jogosultság kellene. Tankerületi szintű aggregáció nincs az adatrendszerben.

A **pénzügyi adatoknál** nincs harmónia a két tárca (EMMI és NGM) között, a KIR régi szakfeladati bontásban veszi fel az adatokat, míg a 68/2013 NMG rendelet funkciócsoportosan kéri azokat SQL-ben. Probléma az is, hogy a szakfeladati rend sokszor változik. A pénzügyi modul például nagyon bonyolult, pontosan, érthetően és egységesen kellene definiálni a fogalmakat, harmóniában a nemzetközi nomenklatúrával.

A **FIR-rel ellentétben a KIR nyilvántartásai általában nem közhiteles nyilvántartások**. roblémája az is, hogy nem közhiteles. A FIR esetében az OH és az egyetemek között direkt a kapcsolat, a KIR esetében az OH-KLIK-Intézmény háromszögében nem tiszta, hogy kinek mi a feladata és felelőssége. A köznevelési intézményeket a kormányhivatalok ellenőrzik, a

felsőoktatásban viszont az OH-nak közvetlen ellenőrző funkciója van. Ugyanakkor a FIR-ben jóval kevesebb intézménnyel kell kapcsolatot tartani. A KIR esetében kb. 6000 intézmény és 14000 feladatellátási hely van. A KIR2 tervezése javában folyik, de nem tűnik úgy, hogy a KIR-t a FIR mintájára közhitelessé szeretnék tenni, erre nem látunk jogalkotói szándékot.

A fejlesztéseket nyomon kell tudni kísérni, hogy folyamatos legyen az idősor. A hangsúly azon van az OH-ban, hogy az intézmények adatot adjanak, de az adatok megbízhatóságának ellenőrzésére többnyire nem biztosított. A FIR esetén személyes adatokból generálódik és excelből hozzák létre az adatokat (OLAP cube). Az első FIR megbukott – ezért az alapelveket rögzítették, aminek a lényege a kliensbarát megközelítés. Segítséget kell nyújtani az intézményeknek, protokollok és mechanizmus született, ellenőrzési függvényeket használnak, az intézmény már másnap látja, hogy jól töltötte-e ki a kérdőíveket. A FIR tapasztalatai szerint csak az működik, aminek tétje van.

Kérdés az is, hogy a KIR mennyire követi az intézmények munkavállalóira vonatkozatható szabályokat – sajnos nincs meg már az az állomány, amelyik ezeket tudná kezelni.

Az **intézményvezetői oldal** szerint a gazdasági adatok közlése hasra ütéssel megy, erre nincs kompetencia és kapacitás, titkárnők töltik ki az adatokat. A tanulókra vonatkozó adatok egyszerűbbek. Az adatfeltöltésre szánt kapacitás iskolamérettől független, egy intézmény egy rendszergazda, bármekkora is az intézmény. Nem mindig látja az adatszolgáltató, hogy mi a cél. A pedagógus adóazonosító számát mindenhol be kell írni, de nem érnek össze az adatok, ezért többször is meg kell csinálni.

Adat és adatgyűjtés célként jelenik meg, de nem világos, hogy milyen célból gyűjtik az adatokat. Az adatbázisok egymás mellett működnek. A bérszámfejtés a MÁK-on keresztül a KLIK-en át megy. A nem kötelező adatok nincsenek teljesen feltöltve. Az ellenőrzés nagyon fontos, pl. amikor a MÁK ellenőrzött, kiderült, hogy pontatlanság volt. A helyszínen is kellene ellenőrizni. Ha van érdekeltség az adatban, akkor odafigyelnek rá. Kibővült az adatok köre az új köznevelési törvény értelmében. Az Állami Számvevőszék ellenőrizheti az iskolák adatait, de először a KLIK-et kellene ellenőrizni. A két intézmény között elvész a gyerek. Az intézménytörzs hatályosulása lenne a megoldás, ez nemcsak átvezetést, de fejlesztést is igényel. Egységes iskolaadminisztrációs rendszerre lenne szükség az oktatásstatisztikáért felelős szakemberek szerint. Az EU-s indikátorokat évente elő kell állítani, de nincs figyelembe véve ezek adatigénye. Ugyanakkor a belföldi adatigények is bővülnek, olykor mértéktelenül és figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy az adatok jelentős részét egyáltalán nem használják és nem is publikálják.

3.2 Értékelési sablon kidolgozása

A nemzetközi kitekintés és a fókuszcsoportos megbeszélés, valamint szakértői interjúk alapján kiválasztottuk az adatbázisok értékelési szempontjait és ebből *értékelési sablont* alkottunk, amelynek megválaszolása alapján értékelhető, hogy az egyes adatbázisok mennyire felelnek meg azoknak a kritériumoknak, melyek alkalmassá teszik őket a KIMER kiszolgálására. Kiinduló pontként szolgált 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a köznevelés információs rendszeréről, amely az 1. §-ban összesen 20 bekezdésben sorolja fel a gyűjtendő adatok körét (Lásd 2. számú mellékletet).

3.3 A KIR adatbázisok áttekintése

3.3.1 A KIR adatbázisok áttekintése elsődleges céljuk, funkciójuk alapján

Tartalmuk és funkciójuk szerint négy jelentősen eltérő adatbázis típust feltételeztünk. Ezek auditálása részben általános, részben specifikus szempontok szerint kell, hogy történjék. Nagy vonalakban a következő típusokról van szó:

- a) dokumentum archivumok (pl. pedagógus portfóliók, szöveges jelentések)
- b) a jogi-igazgatási célú nyilvántartások (pl. diákigazolvány adatbázis, TANYI, pedagógiai szakértők nyilvántartása)
- c) statisztikai adatbázisok (KIR-STAT, pénzügyi adatbázis)
- d) oktatáspolitikát megalapozó adatfelvételek (Kompetenciamérés, kutatási adatbázisok)

Az Oktatási Hivatal adatgyűjteménye céljuk, tartalmuk és érzékenységük szerint különböző adatbázisokból, illetve adatbázis rendszerekből áll. Ennek megfelelően különböznek az adatbázisok aszerint, hogy milyen felhasználói igény hozta őket létre, kik az adatszolgáltatók, ki az adatszolgáltatás illetve az adatgyűjtemény fejlesztője, mi a megfigyelés legkisebb egysége (milyen mélységűek az adatok), mennyire tartalmaz az adatbázis érzékeny adatokat és mennyire összekapcsolható más adatbázisokkal.

A KIR-ben található adatgyűjtemények között található

- e) a köznevelési rendszer intézményeinek és szereplőinek nyilvántartásai (TANYI, PENYI, intézménytörzs)
- f) jogosultságok nyilvántartásai (diákigazolvány, tankönyvjegyzék, érettségi bizonyítvány)
- g) statisztikai adatbázisok (pl. KIR-STAT, pénzügyi adatbázis)
- h) oktatáspolitikát megalapozó adatbázisok (OKM, kutatási adatbázisok)
- i) dokumentum-archiválás célú adatbázisok (pl. pedagógus portfóliók, szöveges jelentések archivuma)
- j) kommunikációs, illetve szolgáltatás célú adatbázisok (ADAFOR, tankönyvrendelés, KIFIR, stb.)

Megállapítottuk, hogy a KIR adatbázisok különböznek a megfigyelt objektum tekintetében is. Egyes adatbázisok megfigyelési egysége személy (pl. tanuló, pedagógus), dolog (pl. tankönyv), intézmény, illetve szervezeti egység (pl. iskola, feladatellátási hely), esemény (pl. vizsga, iskolába lépés, iskolaváltás). Más adatbázisok eleve aggregált adatokat tartalmaznak – ilyenek a statisztikai adatfelvételekből származó adatbázisok, az OKM adatbázisainak többsége. Az előbbieket *mikroadatbázisnak*, az utóbbi típust *statisztikai adatbázisnak* nevezzük ebben a vizsgálatban.

3.3.2A statisztikai elemzésre alkalmas adatbázisokkal szembeni elvárások számbavétele

A statisztikai elemzésre szánt adatbázisokkal szembeni elvárások

- Az adatbázis érvényes és megbízható információkat tartalmazzon
- Az adatbázis legyen tisztított
- Az adatbázis rendelkezék változó és érték címkékkel
- Az adatbázishoz készüljön technikai dokumentáció
- Az adatbázis feleljen meg az felhasználói igényeknek
- Az adatbázisból szolgáltatott adatok feleljenek meg az adatvédelmi követelményeknek
- Legyen meg a technikai feltétele a különböző adatbázisokból származó adatok összekapcsolásának

Mindezen szempontok figyelembevételével készült el az adatbázisok auditálásának szempontrendszere, amelynek alapján a KIR 20 adatbázisát áttekintettük (ld. Függelék)

4. Adatbázisok auditálása KIMER alkalmazhatóság és adatvagyon hasznosítás szempontjából (Műszaki leírás 1.3.3 feladat)

4.1 Az adatbázisok vizsgálata az auditálási szempontrendszer szerint

A kijelölt adatbázisok gazdáival folyamatosan konzultálva kitöltöttük az elemzéshez készült kérdőívet (véglegesített auditálási sablon, ld. Függelék). Az adatgazdákkal való konzultációk során megkíséreltük megállapítani, hogy a módszer megfelelő-e, azért, hogy ha kell, folyamatosan korrigálhassuk a kérdőívet. Ellenőriztük azt is, hogy a válaszok mennyire egyeznek az adatbázisokat használó kutatók tapasztalataival. Az eredményekről 3 íves tanulmány készült. Mind a 20 adatbázis során elkészült az adatbázis leírása, az adatgyűjtés módszerének, az adatszolgáltatás állomásainak, a modulokban rögzítésre kerülő adatok körének, az adatok használatának és elérhetőségének, a feltárt hibáknak és továbbfejlesztési lehetőségeknek a leírása. Általánosan elmondható, hogy az adatok tisztítása, ellenőrzése mechanikusan, többnyire csupán a kitöltöttségre és az adatok közötti belső összefüggések ellenőrzésére korlátozódik (ki van-e töltve a cella, a szumma helyeken valóban a várható összeg szerepel, stb.). Ezzel szemben tartalmilag csak azok az adatbázisok tekinthetők valóban kontrolláltak, amelyek valamilyen további feldolgozásra kerülnek. Vagy, mert jelentés készül belőlük (OKM vagy KIR-STAT), vagy mert ez alapján kerülnek be a tanulók az intézményekbe (KIFIR), vagy kapnak a végzettségükről hivatalos dokumentumot (érettségi). Még ezek esetében is elmondható, hogy a kontroll nem teljes körű, és az adatbázisok nem mindig felhasználóbarátok (TANYI, PENYI, pénzügyi adatok, érettségi adatbázis). A további célra felhasznált adatbázisok az Educationál gyakran csak nyers állapotban vannak, az adatgazdák, ha tovább tisztítják, rendezik, az adatokat, a véglegesített adatbázist általában már nem juttatják vissza az Educationhoz (OKM, érettségi). Az adat útját a kérdőív kialakítástól az adatszolgáltatáson, az adatrögzítésen és tisztításon át a felhasználásig, elemzésig nem segítik szakszerűen összeállított protokollok, amelyek leírják a folyamatot. Pedig az átgondolt kérdőív, a szerkezeti logika végiggondolása, a megfelelő hierarchiák kialakítása, az adatok tartalmi definíciójának tisztázása nélkül nem biztosítható az adatszolgáltatás minősége.

Szintén általánosan elmondható, hogy nincsen megfelelő technikai dokumentáció, ez gyakran kimerül a kérdőívben és a kitöltési útmutatóban. Az adatbázis szerkesztés művelete elmarad, hiányzik az adatmezők leírása, az adatok értelmezéséhez szüksége kódkönyv, az adattisztítás folyamán hozott döntések leírása (pl. a hiányzó adatok kezelésének leírása) a mutatók, számítások leírása. Ez egyben komoly gátja annak is, hogy a KIR nyilvántartási adatok szélesebb körben felhasználhatók legyenek elemzésre.

4.2 Az adatbázisok jogszabályi megfelelésének vizsgálata

Vizsgáltuk az adattartalom jogszabályi megfelelését is. A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy a jogszabály módosításoknak milyen hatásuk van a rendszer állapotának statisztikai követésére, és hogy milyen esetekben kell egyeztetni a jogszabályi módosítást a statisztikai szempontokkal. Erről 2 íves tanulmány készült.

Bár az adatgyűjtemények létrehozásáról és kezeléséről kormányrendelet intézkedik, az egyes adatbázisok tartalmának jogszabályi megfelelését külön kell vizsgálni. Jogszabályi megfelelésen nemcsak azt értjük, hogy az adott adatgyűjtést milyen jogszabály írja elő, hanem azt is, hogy a kért adatok, változó kategóriák mennyire eredeztethetők a jogszabályi kategóriákból. Például az intézménytípusok, fenntartó típusok az adatgyűjtésben ugyanolyan definíciókkal szerepelnek-e mint a jogszabályban.

Kényes kérdés ez, mivel a jogalkotók tapasztalataink szerint a legritkább esetben konzultálnak a statisztikusokkal, illetve az adatgyűjtőkkel. Így például megesik, hogy egy jogi fogalom definíciójának változása egy törvénymódosítás révén jelentős töréseket okoz a statisztikai trendben. A jogszabályi megfelelést tehát bizonyos kritikai szemlélettel kell vizsgálni, és a tapasztalt anomáliákat – akár jogszabályi akár adatgyűjtési oldalon tűnik fel –, a javítás vagy fejlesztés érdekében le kell írni.

4.3 Tanúsítványok kiállítása

A köznevelési adatbázisok auditálásának nincs kiforrott eljárásrendszere. A projekt kifejezett célja volt megtervezni azt a szempontrendszert, amelynek alapján leírhatók az egyes adatbázisok tartalmi és technikai jellemzői. A KIMER 2015 projekt keretében kiállított tanúsítványok a vizsgálathoz készült sablon (ld. Függelék) logikáját követve leíró jelleggel mutatják be, hogy a KIR adatbázisok mit tartalmaznak és mire alkalmasak, illetve mire nem. 20 db ilyen tanúsítvány készült.

5. A KIMER alkalmazhatósági audit alapján a KIR-STAT továbbfejlesztési lehetőségeinek kidolgozása (Műszaki leírás 1.3.4 feladat)

5.1 A KIR-STAT adatgyűjtő táblák vizsgálata

A KIR-STAT jelenleg az egyetlen olyan adatfelvétel a köznevelésben, amelynek alapján el tudjuk látni a nemzetközi oktatási adatszolgáltatás túlnyomó részét. Bár 15 éve fejlesztették, kisebb módosításokkal továbbra is alkalmas eszköz a köznevelési rendszer volumenének, szolgáltatási formáinak, a résztvevők sajátos csoportjaihoz tartozók létszámának felmérésére.

A KIR-STAT hierarchikus szerkezete lehetővé teszi, hogy az adatokat azon a szinten gyűjtsük, amelyen értelmezhetők. E szerkezet felülvizsgálata indokolt lenne, különösen azért mert az intézményrendszer jelentős átalakuláson megy keresztül az intézmények profiljának tisztítása révén. Ez ismételten felveti azt a kérdést, hogy milyen szinten szükség és lehetséges a pedagógusokra és az oktatás körülményeire vonatkozó adatokat gyűjteni.

A KIR-STAT kérdőíveit az idők folyamán több ízben módosították, részben az EMMI és elődei igényei szerint, részben pedig a nemzetközi adatszolgáltatásban bekövetkezett változások miatt. A kérdőívek felülvizsgálata során

- összevetettük a jelenlegi kérdőívet a korábbi változatokkal, és kimutattuk a jogszabályi változások hatásait különösen 2010 és 2014 között.
- Vizsgáltuk, hogy mennyire nőttek az adatszolgáltató iskolák terhei a KIR-STAT változtatások következményeképpen.
- Vizsgáltuk, hogy milyen mértékben hasznosították az egyes táblák adatait, illetve azt, hogy mely adatok azok, amelyeket az iskolák rendszeresen nem töltenek ki, vagy nem fordítanak gondot a pontos kitöltésre.

5.2 A KIR-STAT egyes adatai személyi nyilvántartásokból való előállításának lehetőségei

A KIR rendszer (PENYI, TANYI) számos olyan adatot tartalmaz, amely egyéni szintű információ és amelynek feldolgozásával összeállíthatók lennének a KIR-STAT-ban szükséges és jelenleg az intézmények által aggregáltan szolgáltatott adatok. Ezzel kiváltható lenne a KIR-STAT adatszolgáltatás egy része, ami csökkenthetné az intézmények adatszolgáltatási terheit. Ezért vizsgáltuk a személy nyilvántartások alkalmasságát statisztikai célokra.

A KIR személyi nyilvántartásokkal kapcsolatban a projekt a következő problémákat tárta fel.

- A KIR-SZNY-ben keletkező adatok (pl. oktatási azonosító szám) csak részben felelnek meg a nyilvántartások kezelésére vonatkozó jogszabályi előírásoknak, így a KIR-SZNY

jelenleg még nem tekinthető közhiteles nyilvántartásnak (az intézménytörzs már igen). A személyi nyilvántartásban az adatok hatályosságának kezelése és rendszerbe integrálása elsődleges fontosságú feladat, hiszen az egész államigazgatásban elfogadott, közhiteles nyilvántartásnak kell lennie ahhoz, hogy a kormányhivatalok is tudják használni (pl. az oktatási támogatások ellenőrzése szempontjából). Az oktatási azonosító szám ugyan jogszabályba foglalt, kötelezően kiosztandó személyes azonosító, viszont az ehhez tartozó igénybevett szolgáltatások jogossága és hatályossága jelenleg nem vagy csak nagyon nehézkesen ellenőrizhető.

- A jogszabályban előírt alapfeladatok közül egy gyermek/tanuló egy intézményen belül is, de különböző intézményekben is, több feladatellátási helyen, többféle szolgáltatást vehet igénybe (pl. nemzetiségi nyelven folyó gimnáziumi oktatásban és alapfokú művészetoktatásban vesz részt két különböző intézményben). Ezáltal a tanulói jogviszonyát több feladatellátási helyen és többféle szolgáltatással kapcsolatban rögzítik. Ez még nem lenne nagy baj. A baj inkább az, hogy a szolgáltatások felsorolása adatbázis építés szempontjából szakszerűtlen. Ugyanis ahhoz, hogy a tanulólétszámot igénybevett szolgáltatásonként könnyen meg lehessen határozni, a szolgáltatásra való szűrés után egy tanuló csak egyszer szerepelhet a végeredményként kapott listában. Ez azonban a jelenlegi rendszerben, ahol a szolgáltatások kombinációi hosszú és hierarchiát nélkülöző listából kerülnek kiválasztásra, meglehetősen nehézkes és lekérdezési hibák forrása.
- A személyi nyilvántartások tartalmazznak nem kötelezően feltöltendő adatokat. Ezeknek az adatoknak a feltöltési szintje alacsony. Minden ilyen adat esetében eldöntendő, hogy használatára szükség van-e akár statisztikai szempontból, akár a jogosultság ellenőrzése szempontjából. Ha igen, kötelezővé kell tenni, ha nem, ki kell hagyni, hogy ne terhelje az adatbázist.
- A KIR személyi nyilvántartás egyik legfőbb problémája, hogy az adatbázisokból nagyon nehéz statisztikai elemzésre alkalmas, a szokásos statisztikai elemző programokkal (ACCESS, SPSS, STATA) kezelhető munkafájlokat létrehozni. Bár elvileg a statisztikában szükséges adatok egy része a nyilvántartásban rendelkezésre áll, a személyi nyilvántartás adatbázis formátuma, s ahogyan az adatokat rendezik, sokkal inkább szöveges fájlra emlékeztet, mintsem táblázatokra. Az Educatio nagy kapacitású gépei és szoftverei ugyan kezelni tudják ezeket a szöveges fájlkat is, azonban az ilyen fájllok statisztikai célú kezelése veszélyes, és kevés az olyan szakember, aki ezeknek az adatbázis kezelő szoftvereknek a használatához (lekérdezési programok írásához) ért.

6. A KIMER alkalmazhatósági audit alapján a köznevelési intézmények fenntartásával kapcsolatos pénzügyi adatbázis továbbfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata (Műszaki leírás 1.3.5 feladat)

A pénzügyi adatszolgáltatás a nemzetközi oktatási adatszolgáltatás része. Ennek kialakult szabályai vannak. A jelenlegi pénzügyi adatgyűjtés adattartalma nem egyezik a nemzetközi definíciókkal, ezért az adatszolgáltatásoknál becsléseket kell alkalmazni. A pénzügyi ráfordítások a közoktatás kiadás jellegű mutatóinak egyik legfontosabb területe. Jelenleg a közoktatási indikátorok között intézményi szinten nincs használható pénzügyi indikátor, nem ismert, hogy az egyes intézmények milyen jellegű pénzügyi ráfordításokkal gazdálkodnak, és ehhez képest milyen a kibocsátásuk. A pénzügyi adatbázis és kérdőív áttekintése, a szakértőkkel

való beszélgetés alapján elmondható, hogy a KIR pénzügyi modulja jelen pillanatban nem használható a fenti célokra. Az adatbázis áttekintéséről 2 éves tanulmány, a továbbfejlesztési javaslatokról egy éves tanulmány készült.

Javaslataink megtételénél a fő kiindulópont, hogy jelenleg a közoktatás pénzügyi indikátorai kizárólag aggregált formában jelennek meg (EMMI Oktatási évkönyve és az ugyanilyen tartalmú, de jóval szűkebb KSH Statisztikai évkönyv), ahol az országos összesen belül jó pár bontásban található információk (pl. feladatellátási hely szerint, területi bontásokban), de alacsonyabb aggregáltsági szintű elemzés nincs, és a hivatalos statisztika mostanáig csak az állami finanszírozású forrásokat számszerűsítette.

Továbbfejlesztési javaslataink egyrészt arra vonatkoznak, hogy a finanszírozásról makroszinten is teljesebb képet alkothassanak a felhasználók (nem állami finanszírozás terén is), másrészt az adatok megfelelő *dezaggregációja* végrehajtható legyen. Főleg ez utóbbi jelenleg semmilyen módon nem hajtható végre, ahhoz további fontos előkészítő munkára van szükség, melynek fő területei:

- Az egyedi adatok áttekintése, tisztítása, szükség szerint ellenőrzése.
- Olyan adatbázis előállítása, amely legalább intézményi, de inkább intézményen belül is, feladatellátási hely szinten megfelelő információkat tartalmaz a pénzügyi finanszírozás legfontosabb mutatóiról. Ehhez szükséges az adatok tisztítása, pontos fogalmi meghatározása mellett egy szakértői munka, ahol a felhasználók és az adatelőállítók képviselői közösen megállapodnak abban, mi az az indikátorrendszer, aminek viszonylag széles körben mindenki számára rendelkezésre kell állnia egyedi szinten, és mi ennek a célszerű allokációja, azaz hogyan lehet úgy összesített adatokat közölni, hogy azok összhangban legyenek az egyedi adatokkal (azaz tényleg azok összege, átlaga vagy egyéb transzformáltaként lehessen azokat értelmezni).
- Az egyedi szintű adatokhoz több esetben dezaggregálással lehet eljutni. Ehhez modellezési munka szükséges.

A *makroszintű aggregátumok* közlésénél is látunk fontos, érdemi fejlesztési, egységesítési lehetőségeket. Jelenleg az EMMI Közoktatási évkönyve közöl évente aggregátumokat, melyek időben is összehasonlíthatóak, viszonylag hosszú idősorok állnak rendelkezésre. A KSH évkönyveiben oktatásra vonatkozó pénzügyi adat alig jelenik meg, gyakorlatilag az oktatás költségvetési részarány az egyetlen közölt információ. A nemzetközi adatközlésekben (Eurostat, OECD) ennél tágabb körre is jelennek meg adatok. A nemzetközi célra megadott információk egy része a hazai adatközlésekben nem jelenik meg, ezeket hozzáférhetővé kellene tenni a hazai elemzők számára is.

Szükségesnek tartjuk a megjelenő adatok egységesítése, és főleg a minél teljesebb hazai adatközlésekben is történő megjelentetése. Ehhez szükséges néhány (a felhasználók által megfogalmazott igény alapján) további indikátor közlése, esetleg időben visszavezetve is, és főleg a finanszírozás formái szerinti (az eddigi állami, önkormányzati bontás kiegészítése a magán forrásokkal) egységesítés és amennyire lehet visszamenőleges adatközlés.

A pénzügyi adatok időbeli összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében szükségesnek tartjuk egy olyan módszertani kézikönyv összeállítását, ami lehetőleg a rendszerváltástól kezdve ismerteti, hogy a közoktatás rendszerének, és ezen belül főleg az adatszolgáltatás rendszerének változásai milyen összehasonlíthatósági problémákat jelenthetnek a pénzügyi mutatók területén. Ezen belül különösen fontos a 2000-s váltás (OM kód bevezetése, intézményszintű statisztika), illetve a 2011-től történő új rendszerű KIRGAZD blokk megjelenésének hatása.

Az időbeli összehasonlítás másik fontos eleme a jelenleg egyáltalán nem megoldott változatlan áras adatközlés, a reálváltozások számszerűsítésének megalapozása. Az alapinflációs indexek (fogyasztóiár-index, GDP deflátor árindex) nem feltétlenül alkalmasak deflálásra, ezért célszerű lenne megállapodni egy széleskörűen használható oktatási árindexben, ami épülhet a nemzetgazdasági elszámolásokra vagy a KSH-ban egyébként 2007 óta létező kínálati oldali szolgáltatási árindexek módszertanára.

7. A Köznevelés a számok tükrében kiadvány hasznosulásának felmérése, a köznevelés törzsindikátor rendszerének felülvizsgálata, és a törzsindikátor rendszer továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatokat bemutató tanulmány (Műszaki leírás 1.3.6 feladat)

A felülvizsgálat keretében az indikátorrendszer potenciális felhasználóival 5 db interjú készült az indikátorrendszer gyakorlatban történő alkalmazhatóságáról, a korábban megjelent kiadványok felhasználásáról. Az interjúk eredményei és az egyéb elméleti és gyakorlati tapasztalatok alapján felülvizsgáltuk, hogy az egyes indikátorcsoportokban: a kontextus-indikátorok, ráfordítás-indikátorok, folyamatindikátorok és eredményindikátorok csoportjaiban szereplő indikátorok fenntarthatók-e, rendelkezésre állnak-e folyamatosan az adatok az indikátorok értékeinek frissítéseikhez.

Az indikátorok trendjeiben mutatkozó változások, valamint a gyakorlati tapasztalatok alapján megvizsgáltuk, hogy szükséges-e az indikátorcsoportokat újabb indikátorokkal kiegészíteni, esetleg korábbi indikátorokat elhagyni. Ott, ahol újabb indikátorok bevonásának szükségessége merült fel, ezeket kiszámítottuk az OH által rendelkezésre bocsátott elemi adatok, vagy egyéb adatbázisok felhasználásával és megfelelően dokumentáltuk.

Az eredményekről, javaslatokról egy 4 szerzői ív terjedelmű tanulmány készült.

7.1 A köznevelési indikátorrendszer gyakorlati alkalmazhatóságának kapcsolatos interjúk tapasztalatai

Az interjúalanyokat igyekeztünk úgy kiválasztani, hogy a legtöbb potenciális felhasználói kört képviseljék. Az interjúk során a következő kérdésekre kértünk választ.

- Mennyire tartja hasznosnak az indikátorkötetet és technikai útmutatót?
- Megfelelő-e a kötet struktúrája, javasol-e változtatásokat?
- Van-e olyan terület, amit hasznos lenne belefoglalni a kötetekbe új indikátorcsoportként?
- Az egyes indikátorcsoportokon belül (A, B, C, D) van-e olyan mutató/indikátor, amely hiányzik?
- Az egyes mutatókban van-e olyan bontás, ami hiányzik?
- Érthető-e minden mutató?
- Van-e olyan ábra, ami nehezen érthető? Van-e javaslata más ábrázolásra?
- Milyen egyéb javaslata van az indikátorkötetekkel kapcsolatban?

Hasznosság Az interjúk tanúsága szerint valamennyi interjúalany rendkívül hasznosnak, informatívnak tartja az indikátorkötetet. Azt is kiemelte ugyanakkor néhány interjúalany, hogy a köteteket nagyon kevesen ismerik az oktatással foglalkozó szakemberek közül, javasolták, hogy valamilyen formában gondoskodni kellene arról, hogy többen tudjanak a kötetekről

Struktúra. A kötetek struktúráját teljes mértékben érthetőnek, jól strukturálnak találták a megkérdezettek, az indikátorok csoportosítását is jónak találták. Volt, aki úgy gondolta, hogy érdemes volna az elemző, szöveges részek arányát növelni.

Új indikátorcsoport. Többen javasolták, hogy jó volna több nemzetközi összehasonlítást is közölni. Volt, aki azt javasolta, hogy több összetett mutatót közöljenek a kötetek. Az interjúalanyok egy része úgy ítélte meg, hogy érdemes volna az indikátorok körét kiterjeszteni az óvodákra, különösen a kötelező óvodáztatás kiterjesztése miatt, és azt vizsgálni, hogy mennyire vannak meg ennek a személyi és tárgyi feltételei. Emellett azt is javasolták, hogy kellene a tanodákat vizsgáló indikátorokat készíteni. Az is felmerült, hogy olyan indikátorcsoportot is ki kellene alakítani, mely nemzetközi összehasonlításban mutatja be, hogy mennyit tanulnak a magyar diákok.

Hiányzó mutatók, vagy felesleges mutatók. Az interjúalanyok egyike sem javasolta indikátorok elhagyását, de sok konkrét javaslatot fogalmaztak meg újabb indikátorok felvételére a kötetekbe. A különböző felhasználói köröket képviselő interjúalanyok értelem szerűen a saját szempontjukból fontosnak talált indikátorok felvételét javasolták a kötetekbe. A következő konkrét javaslatokat tették:

A indikátorcsoport

Szükség lenne a tanulói populáció összetételét, a folyamatok hátterét jobban leíró mutatókra. Konkrét példák az SNI tanulók fogyatékoságának típusai és az évismétlések okai.

B indikátorcsoport

A közoktatási kiadások makroszinten mutatók közé javasolták betenni az oktatási kiadások arányát az államháztartás kiadásokon belül.

A pedagógusok bérezésére vonatkozó indikátorok között érdemes volna az életpálya modell hatását vizsgáló indikátorokat beletenni.

C indikátorcsoport

- A szakképzés vizsgáló rész keveset foglalkozik a szakképzés szakok szerinti összetételének változásával, erről is kellenének indikátorok. Érdemes volna vizsgálni, hogy szakok szerint és fenntartók szerint hogyan változtak a keretszámok, a jelentkezettek és felvettek a szakképzésbe.
- A KLIK szempontjából azok az indikátorok az igazán érdekesek, amik a problémákat jelzi. Azok az indikátorok lehetnek a leghasznosabbak, amik az egyes iskolákra is számolhatóak, és időben lépések jelezni a beavatkozások szükségességét. Számukra a prevenció, a megelőzés az elsődleges szempont. Az általános iskolai szegregáció kiemelt jelentőségű a KLIK számára. Fontosnak tartanak az iskolán belüli, osztályok közötti szegregáció mérését is.
- Az oktatás minőségét leíró indikátorok közé javasolták bevonnai a felzárkóztató foglalkozásban résztvevők arányát.
- A fizikai környezetet leíró indikátorokat javasolták kiegészíteni az egy tanulóra jutó internet-elérhetőséggel rendelkező számítógépeket bemutató indikátorral
- A tanári munkaerőforgalmat leíró indikátorok közé a pályakezdőkön túl a gyakornokok arányát javasolták betenni. Emellett a portfóliót beadottak arányát és a magasabb fizetési kategóriába lépők arányát, a minősítési eljárásban, a pedagógus teljesítményét értékelő eljárásban résztvevők arányát. Az „Utazó tanárok” arányát, akik több intézményben teljesítik a kötelező óraszámukat, valamint a helyettesítő tanárok arányát.
- Felmerült az a javaslat is, hogy érdemes lenne egy olyan indikátort készíteni, mely azt vizsgálná, hogy mekkora hányada egyházi fenntartású azoknak az iskoláknak, ahol egy településen csak egy iskola van.

D indikátorcsoport

A külső eredményeket leíró indikátorok közé javasolták betenni a korai iskolaelhagyók arányát (területi bontásban is), mivel ez uniós fő oktatási célérték.

Indikátorok kiszámításának módosítás: Az indikátorok kiszámításával kapcsolatban nem fogalmaztak meg javaslatokat a kérdezettek. Egyedül a belső eredményeket leíró D1.1. indikátor esetében merült fel, hogy a gyengén teljesítők határát máshol kellene meghúzni.

Hiányzó bontások: A bontásokkal kapcsolatban konkrét indikátorok esetében és általánosságban is megfogalmaztak javaslatokat az interjúalanyok.

- Egyrészt általában javasolták, hogy mutatók egy része esetében érdemes lehetne csak a HHH-s tanulók közötti arányokat is megmutatni (pl. továbbhaladás, végzettség indikátorai: évfolyamismétlők, igazolatlan órák).
- Javasolták a magántanulók arányát bemutató indikátoroknál, hogy területi bontás is legyen.
- Javasolták a nem az adott szakra képesített tanárok arányát bemutató indikátor kiegészítését a jelzett (matematika, fizika, idegen nyelv) tantárgyakon túl azokkal a tárgyakkal, melyek kötelező érettségi tantárgyak.
- Javasolták, hogy az iskolafenntartók szerinti bontást több indikátor esetében közöljük.
- Javasolták, hogy egyházi fenntartású iskolák esetében érdemes lenne felekezeti bontás szerint is megvizsgálni az indikátorokat. A kiségyházakat és a történelmi egyházakat elválasztva.
- A külső eredményeket leíró, kereseteket bemutató indikátor esetében felmerült, hogy árnyaltabb képet mutatna, ha az érettségivel rendelkezőket ketté bontanánk, gimnáziumot végzettekre és szakközépiskolát végzettekre.
- Az indikátorok egy része esetében a javasolták a bontások közé bevenni a Köznevelési Hídprogramok keretében folyó nevelés-oktatást.

Érthetőség/értelmezhetőség. A kérdezettek jól érthetőnek, világosnak látták az indikátorokat. Felmerült, hogy a felsőfokú továbbtanulási arányok az érettségi évében nem a valós helyzetet mutatják, mert a szakközépiskolát végzett tanulók jelentős hányada nem az érettségi évében adja be a jelentkezését a felsőoktatásba, hanem előbb szakmai végzettséget szerez a 13. évfolyamon és csak utána akar továbbtanulni. Javasolták, hogy ezt a problémát valahogy kezelni kellene.

Ábrák érthetősége/javaslatok ábrák átalakítására. Az ábrákat jól áttekinthetőnek, érthetőnek találták a kérdezettek. C2.1.4 ábrával kapcsolatban a következő probléma merült fel. Az ábra az évisméltő diákok százalékos arányánál együtt mutatja a szakiskolás és a szakközépiskolás tanulókat. Ezt külön kellene bemutatni, mert a két iskolatípusban az arány lényegesen különböző.

Egyéb javaslatok

További javaslat volt, hogy a kötetek elején jelezni kellene, az évek és tanévek viszonyát, hogy például, ha 2013 szerepel, akkor az melyik tanévre vonatkozik (2013/2014-es tanév, vagy 2012/2013-as).

7.2 Javaslat az átdolgozott indikátor rendszerre

Az interjúk során felmerült problémák és ötletek alapján a korábban kialakított indikátorokat tekintve 39 javaslattal éltünk, ez alapján egy megújított indikátorlistára tettünk javaslatot.

5. táblázat Javasolt új indikátorlista⁹

A) Kontextusindikátorok
A1. Demográfia
A1.1. indikátor: Az óvodás- és iskoláskorú népesség számának változása
A2. A tanulók társadalmi-gazdasági háttere
A szegénységben, vagy hátránnyal élő óvodás és iskoláskorúak
A2.1. indikátor: A szegény háztartásban élő gyerekek aránya
A2.2. INDIKÁTOR: A hátrányos helyzetű (HH) tanulók aránya
A2.3. INDIKÁTOR: A halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya
A2.4. INDIKÁTOR: A veszélyeztetett tanulók aránya .
A2.5. INDIKÁTOR: Az ingyen étkező tanulók aránya
A2.6. INDIKÁTOR: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya
A szülők társadalmi háttere
A2.7. INDIKÁTOR: A népesség iskolázottsága a 25-50 éves korcsoportban
A2.8. INDIKÁTOR: Munkanélküliek a 25-50 éves korcsoportban
A2.9. Közmunkások a 25-50 éves korcsoportban
B) Ráfordításindikátorok
B1. Pénzügyi ráfordítások
Közüktatási kiadások makroszinten
B1.1. INDIKÁTOR: Egy diákra jutó kiadások a költségvetési szektorban
B1.3. INDIKÁTOR: Közüktatási kiadások a GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban Különbségek a közüktatási kiadásokban
B1.4. INDIKÁTOR: Az óvodák és iskolák egy diákra jutó bevételei forrás szerint
B1.5. INDIKÁTOR: Az óvodák és iskolák kiadásai fő kiadási kategóriák szerint
B2. Emberi erőforrások
A tanárok jellemzői
B2.1. INDIKÁTOR: A nők aránya a pedagógusok között
B2.2. INDIKÁTOR: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok
B2.3. INDIKÁTOR: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok
B2.4. INDIKÁTOR Tanári munkaerő-forgalom és foglalkoztatás
B2.5. INDIKÁTOR: Belépő tanárok
B2.6. INDIKÁTOR: Pályakezdő tanárok
B2.7. INDIKÁTOR: Nyugdíjas tanárok aránya
B2.8. INDIKÁTOR: Részmunkaidős tanárok aránya
B2.9. INDIKÁTOR: Óraadó tanárok aránya
B2.10. INDIKÁTOR: Tartósan távollevő tanárok aránya

⁹ Megjegyzés: A módosított indikátorlistában nem szerepelnek azok a javasolt módosítások, melyeket alternatívaként fogalmaztunk meg és melyeket egyelőre nem számoltunk ki.

B2.11. INDIKÁTOR: Állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok aránya
Diák–tanár arány a közoktatásban
B2.12. INDIKÁTOR: Diák-tanár arány
Egyéb, segítő foglalkoztatottak
B2.13. Pedagógiai munkát segítő alkalmazottak aránya
B2.14. Közmunkások a nem pedagógus foglalkoztatottak között
A tanárok kereseti helyzete
B2.15. INDIKÁTOR: A szakképzett pedagógusok relatív keresete
B2.16. INDIKÁTOR: Egyes szakképzett pedagógusfoglalkozásokban dolgozók relatív keresete
B2.17. A szakképzett pedagógusok relatív keresete nemzetközi összehasonlításban
C) Folyamatindikátorok
C1. Hozzáférés és részvétel
Az óvodáskorú és középfokú iskolás korú népesség részvétele a közoktatásban
C1.1. INDIKÁTOR: Az óvodáskorú népesség részvétele az óvodai ellátásban
C1.2. INDIKÁTOR: A középfokú iskolás korú népesség részvétele a közoktatásban
C1.3. INDIKÁTOR: Az óvoda és általános iskola nélküli települések aránya
C1.4. INDIKÁTOR: A középfokú iskola nélküli kistérségek aránya
C1.5. INDIKÁTOR: A középfokú iskola nélküli kistérségen élő 14–17 éves népesség aránya
C1.6. INDIKÁTOR: A kizárólag nem állami fenntartású óvodával és iskolával rendelkező települések aránya
C1.7. INDIKÁTOR: A kizárólag nem állami fenntartású óvodával és iskolával rendelkező településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség aránya
A diákok területi mobilitása
C1.8. INDIKÁTOR: A bejáró diákok aránya
C1.9. INDIKÁTOR: A kollégista diákok aránya
C1.10. INDIKÁTOR: A nem a lakóhely szerinti körzeti általános iskolában tanuló diákok aránya
C2. Továbbhaladás és végzettség
Az évismétlők aránya a közoktatásban
C2.1. INDIKÁTOR: Az évismétlő diákok aránya.
C2.2. INDIKÁTOR: A legalább egyszer évet ismételt diákok aránya a 8. és a 10. évfolyamon
A középfokú programok kínálata és kereslete
C2.3. INDIKÁTOR: A középfokú továbbtanulásra jelentkezett tanulók megoszlása az 1. helyen történt jelentkezés programtípusa szerint
C2.4. INDIKÁTOR: Középfokon továbbtanuló tanulók megoszlása programtípus szerint
Lemorzsolódás
C2.5. INDIKÁTOR: Egy tanévben lemorzsolódó diákok aránya
A középfokú végzettség megszerzése
C2.6. INDIKÁTOR: A középfokú végzettséget szerzők aránya végzettségi típusonként
C2.7. INDIKÁTOR: A középfokú végzettséget szerzők átlagos életkora végzettségi típusonként
C3. Tanulási környezet
Az intézményhálózat jellemzői
C3.1. INDIKÁTOR: Az intézmények intézményfenntartó szerint
C3.2. INDIKÁTOR: A tanulók intézményfenntartó szerint
C3.3. INDIKÁTOR: Átlagos tanulói létszám az iskolai képzéseken

C3.4. INDIKÁTOR: Az 500 fősnél nagyobb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya
C3.5. INDIKÁTOR: 100 fősnél kisebb tanulói létszámú iskolai képzésben tanulók aránya
C3.6. INDIKÁTOR: Átlagos osztálylétszám
C3.7 INDIKÁTOR: A 30 fősnél nagyobb létszámú osztályok aránya
C3.8. INDIKÁTOR: A legfeljebb 10 fős osztályok aránya
Egyenlőség
C3.9. INDIKÁTOR: Szegregációs index
C3.10. INDIKÁTOR: A magántanulók aránya
C3.11. INDIKÁTOR: A 30 igazolatlan óránál többet hiányzók aránya
Fizikai környezet
C3.13. INDIKÁTOR: Az egy férőhelyre jutó óvodások száma
C3.14. INDIKÁTOR: A szükségtermet is használó iskolák aránya
C3.14. INDIKÁTOR: Egy számítógépre jutó tanulók száma
C3.15. INDIKÁTOR: Internet hozzáférésű tantermek aránya
C3.16. INDIKÁTOR: Interaktív táblával felszerelt tantermek aránya
Oktatási minőség
C3.17. INDIKÁTOR: Egyes szaktárgyakat szakos képzés nélkül tanítók aránya
C3.18. INDIKÁTOR: Heti 5 vagy több órában idegen nyelvet tanulók aránya
C3.19. INDIKÁTOR: Emelt szintű oktatásban (tagozat) résztvevő tanulók aránya
C3.20. INDIKÁTOR: A fejlesztő foglalkozásban részt vevő tanulók aránya
C3.21 INDIKÁTOR: Tehetség gondozásban résztvevő tanulók aránya
C3.22. INDIKÁTOR: Logopédiai foglalkozásban résztvevő tanulók aránya
C3.23. INDIKÁTOR: Gyógytestnevelésben részt vevő tanulók aránya
Minimális tanulási idő
C4.1. A tankötelezettség részét képző évfolyamok száma
C4.2. Minimálisan kötelező éves tanítási órák száma
C4.3. Minimálisan kötelező összes tanítási órák kumulált száma
C4.4. Minimálisan kötelező összes tanítási órák kumulált száma tantárgycsoportonként
D) Eredmények
D1. Belső eredmények
A gyengén teljesítő tanulók aránya
D1.1. INDIKÁTOR: Gyengén teljesítők aránya, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika
D1.2. INDIKÁTOR: Gyengén teljesítők aránya, PISA, szövegértés és matematika
A jól teljesítő tanulók aránya
Felsőfokú továbbhaladás
D1.3. INDIKÁTOR: Jól teljesítők aránya, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika
D1.4. INDIKÁTOR: Jól teljesítők aránya, PISA, szövegértés és matematika
D1.5. INDIKÁTOR: Felsőoktatásba jelentkezők közül a felvettek aránya
D1.6. INDIKÁTOR: Adott évben érettségizettek közül a felsőoktatásba jelentkezők aránya
D1.7 INDIKÁTOR: Adott évben érettségizettek közül a felsőoktatásba felvettek aránya
D2. Külső eredmények
D2.1. indikátor: Munkanélküli fiatalok aránya
D2.2. INDIKÁTOR: Foglalkoztatott fiatalok aránya

D2.3. INDIKÁTOR Közmunkás fiatalok aránya
D2.4. INDIKÁTOR: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok aránya
D2.5. INDIKÁTOR: Korai iskolaelhagyók aránya
D2.5. INDIKÁTOR: A 20-24 éves népesség legmagasabb iskolai végzettség szerint
D2.7. INDIKÁTOR: Mediánkeresetek a végzettség szintje szerint

8. Fő javaslatok

8.1 Az oktatási adatok előállítását és gondozását segítő struktúra kialakítása

Az OH-Educatio-KLIK-oktatási intézmény négyesében nincs pontosan lehatárolva, hogy kinek mi a feladata és felelőssége az adatszolgáltatást tekintve. Az adatok kontrollját az Educatio, mint adatüzemeltető végzi, de ez a kontroll nem jelent tartalmi ellenőrzést. Az adatszolgáltatási protokoll, tartalmi ellenőrzési procedúra és felelősség valamint az adatbázisok szakmai gazdájának hiánya miatt a rendszer nem hatékony, sok a párhuzamosság, az adatok összekapcsolása nem megoldott, a tartalmi kontroll hiányában az adatok megbízhatósága sokszor megkérdőjelezhető, ami az elemzéseknek is gátat szab.

Az adatszolgáltatás több, mint az adatok begyűjtése és informatikai feldolgozása. Hiányzik a rendszerből, illetve nincs elegendő, az adatokhoz statisztikailag, tartalmilag értő kompetencia. Sem az adatszolgáltatóknál, sem az adatok feldolgozását végző szerveknél nincs elég humán erőforrás erre a feladatra.

Javasolt az adatszolgáltatás szervezeti hátterének átgondolása (egy, az adatbázisokat közösen kezelő oktatásstatisztikai-elemző főosztály, protokollok kialakítása és a statisztikához értő kompetencia terén bővítés).

Az adatszolgáltatás rendszere folyamatos működtetést igényel, ezért erre a költségvetésben kell elkülöníteni a megfelelő összegeket és évről-évre biztosítani. Fejlesztési pénzekből projekt alapon nem lehet egy ilyen rendszert fenntartani és működtetni.

8.2 A KIR mögötti információs modell kialakítása (frissítése)

A KIR mögöl hiányzik egy információs modell (1998-ban készült ilyen, azonban felújítása elmaradt, és ma már összeomlóban van a jogszabályi változások miatt és azért mert a KIR fejlesztésekben nem használták). Az információs modell feltételezi, hogy az adatokkal leírt rendszerről világos fogalmakkal, definíciókkal és logikus hierarchiával rendelkezünk. Egy ilyen információs rendszer kialakítását részben nehezíti, ha a mérni kívánt környezet folytonosan változik, de ehhez megfelelő protokolláris eljárásokat kell rendelni (mint a jogszabályi változások és az adatszolgáltatás közötti folyamatos és logikus kapcsolat kialakítása).

A fogalmak tisztázására és a közöttük lévő logikus hierarchia kialakítására példa az ügyviteli hely, mely logikailag a tagintézmény és a telephely fölött helyezkedik el és két féle lehet:

- Önálló ügyvitellel rendelkező feladatellátási hely – olyan tagintézmény vagy telephely, mely önálló ügyviteli feladatokat lát el. Minden tagintézmény önálló ügyvitellel rendelkezik.
- Önálló ügyvitellel nem rendelkező feladatellátási hely – minden olyan telephely, mely nem lát el saját ügyvitelt. Ebben az esetben szükséges megadni, hogy az intézmény melyik feladatellátási helye látja el az ügyvitelt.

Az ügyviteli hely logikai kapcsolatot jelent az önálló ügyvitellel nem rendelkező feladatellátási hely és egy olyan feladatellátási hely között, mely rendelkezik önálló ügyvitellel.

A jogszabályi meghatározás szerint a feladatellátási hely gyűjtőfogalom, melybe beletartozik a székhely, a tagintézmény és a telephely. Ebből a logikából kiindulva az ügyviteli helynek strukturálisan nem az intézmény és a feladatellátási hely szintek között kell lennie, hanem a feladatellátási hely speciális jellemzőjeként azzal egy szinten.

Javaslat: Ennek megfelelően a továbbfejlesztési lehetőségek között prioritást élvezne egy olyan koncepció, mely a korábban említett fogalomtárat és a gyakorlatot leképező intézményi hierarchiát szem előtt tartva építené fel a köznevelési feladatot ellátó intézmények, államigazgatásban elfogadott közhiteles nyilvántartását.

8.3 Konkrét adatfelvételi és elemzési protollok kialakítása

Amennyiben megvan az információs modell, úgy az adatfelvétel-adatfeldolgozás-adatelemzés folyamatát le kell modellezni. Ennek része a kérdőív kialakításához megfelelő lépések leírása, a kérdőív folyamatos fejlesztéséhez szintén protokoll szükséges (konkrét lépésekkel és felelőségekkel), az adatok pontos definiálása, fogalomtár kialakítása, kitöltési útmutató készítése, adatkódok készítése kódleírásokkal, az adatok kontrolljának, tisztításának és javításának lépéseit is rögzíteni kell. Ez nem merülhet ki a pusztán logikai, technikai ellenőrzésben, hanem ki kell jelölni azokat a törzsadatokat, amelyek esetében az adatok megbízhatóságát is ellenőrizni kell. Nem megfelelő adatszolgáltatás esetében a felelősségi jogköröket és az esetleges jogi lépéseket is tisztázni kell. Az adatkódok készítése része a felhasználóbarát adatbázis kialakítása is, valamint az adatokból esetleg kötelezően kinyerendő táblázatok, jelentések leírása és számonkérése.

Javaslatok:

- A személyi nyilvántartásban az adatok hatályossága kezelésének beépítése és a statisztikai rendszerrel való harmonizálása egyidejűleg történjék meg – a nyilvántartás hitelességének és a statisztikai adatszolgáltatás javításának egyidejű és kölcsönösen elfogadott módszere alapján.
- A statisztikai elemzés adott referencia időpontra – jelesen az október 1-i állapotra vonatkozó adatokat használ (kivéve a beszámolási időszakra vonatkozó adatokat). Javasoljuk, hogy az október 1-i állapotot minden évben rögzítsék, és külön adatbázisként archiválják. Így az adattisztítást – két állapot összehasonlításával – könnyebb elvégezni a szükségnek megfelelően. Ez adott esetben a nyilvántartás minőségét is javítja, egyúttal az adatbázisok utólagos javítását is lehetővé teszi.
- A szolgáltatások jellemzőit több szintű rendszerben meg kell határozni, és az adatgyűjtés során eszerint kell kódolni az adatokat.
- Mindenképpen meg kell különböztetni az óvodai/iskolai nevelés-oktatást mint alapszolgáltatást az egyéb kiegészítő szolgáltatásoktól mint pl. kollégium, alapfokú művészetoktatás, pedagógiai szakszolgálatok igénybevételétől.
- Az nevelés-oktatás-képzés típusait és fokozatát az ISCED nemzetközi kategóriák szerint kell megállapítani. Ezek további jellemzőit (munkarend, sajátos tanterv) az egyes ISCED típusok alá rendelve külön kell kódolni. Ez egyszeri fejlesztést igényel: a kategória rendszer és a hozzátartozó dokumentáció kialakítását, a definíciók és kategóriák összehangolását a statisztikai rendszerrel, valamint egy év rögzített adatbázisának átkódolását, összevetését a statisztikai adatokkal. Legfeljebb két év próbaidő után rendszeressé tehető a személyi nyilvántartásból olyan munkafájlok exportálása minden évben, amelyekből az ott meglévő adatok közül a KIR-STAT-ban szükséges adatok kinyerhetők. Ezek után a KIR-STAT vonatkozó táblái kivonhatók a statisztikai adatgyűjtésből.

- Felül kell vizsgálni, hogy esélyegyenlőségi szempontból mely adatoknak kell szerepelniük a tanulói adatbázisban (HH/HHH, hiányzás, SNI, migráns/menekült státusz). A pedagógus nyilvántartás ebből a szempontból elég frissnek tűnik, az adat valóságának és hatályosságának ellenőrzése (a személy illetve a hatóság részéről) nem biztos, hogy teljesen megoldott.
- Az indikátor munkacsoporttal egyeztetett tartalommal és jóváhagyott kézikönyvvel – a fenti javaslatokkal összhangban – évente készüljön az október 1-i állapotnak megfelelő ACCESS munkafájl a tanulói és a pedagógus nyilvántartásból.

8.4 Kliens- és felhasználóbarát információs rendszer kialakítása

Az adatszolgáltató oldaláról:

Bonyolult és fáradtságos az adatfeltöltés

- Iskolaadminisztrációs program híján (ahonnan az adatokat automatikusan be lehetne tölteni a nyilvántartásokból a statisztikai táblákba) az intézmény kénytelen minden évben összegyűjteni a különböző intézményegységekben (titkárság, munkaügy, könyvtár, informatika, stb.) keletkező adatokat és adatbázisban rendszerezni ezeket. Ez igen jelentős, és komoly hozzáértést igénylő munka akkor is, ha a kollégák „bedolgoznak” a saját területeiken az adatok összeszedésébe.
- Vannak olyan adatok, amelyeket ki is kell számítani vagy meg kell becsülni, és ez nem mindig egyszerű, ráadásul a becslés a definíció miatt furcsa torzításhoz is vezet. Példaképpen említették a pedagógus létszám megosztását a különböző intézménytípusok között (pl.gimnázium és szakközépiskola). Olyan tárgyaknál ugyanis, amelyeknél igen különböző a két intézménytípus óraszám, előfordul, hogy minden tanár az egyik intézménytípushoz sorolódik (mivel a többségi elv alapján kell a tanárokat besorolni, tehát oda, ahol óraszámának több mint a felét tanítja). Ez garantáltan torz becslést ad, s mivel az ilyen intézményekben ez tipikus eset, az eltérések összeadódnak, ahelyett, hogy kiegyenlíténék egymást (ezzel országos szinten a torzulás igen nagy lesz).
- Az adatszolgáltatásban van egy automatikus hibaellenőrzés, ami megakadályozza, hogy logikai hibákkal lehessen feltölteni az adatokat. Az automatikus hibaellenőrzés azt jelenti, hogy az adatok közötti összefüggéseket ellenőrzi a gép (pl. ha a fiúk és a lányok létszámát kell megadni, akkor az összesen nem lehet sem több sem kevesebb a két adat összegénél). Ez adott táblázaton belül rendszerint nem is probléma, mert az összegsort (vagy oszlopot) a program önmaga tölti ki. De probléma akkor, ha az összeg adatot egy másik táblázatban is meg kell adni, ahová már nem tölti fel a program a számot automatikusan. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a végső hibaellenőrzést csak akkor lehet lefuttatni, amikor az összes táblázat ki van töltve, és ekkor elkezdődik a hibakeresés hosszadalmas művelete, amikor minden hibát ki kell küszöbölni, és egy újnak sem szabad belekerülni. Aki csinált már ilyesmit, tudja, hogy milyen vesződéses munka ez.

Gyakran felesleges vagy nem korszerű adatot kell szolgáltatni

- Egyes adatkérések racionalitása megkérdőjelezhető. Például senki sem látott még olyan publikációt, amelyik az iskolai könyvtárakról bekért adatokat valamilyen módon elemezte vagy akár csak megjelentette volna.
- Egyes táblázatok az idők folyamán elveszítették aktualitásukat, de még mindig ott vannak az adatkérésben – változatlan formában. Például az informatikai felszereltség esetében ma már nem annyira a számítógép életkora számít, sokkal inkább a kapacitása, és valószínű, hogy a statisztika, ami csak a hardver felmérésére alkalmas, nem a legjobb eszköz az iskolák számítógép használatának megbecsülésére.
- Elavultnak tűnik – és ugyancsak nem használt – táblázat a pedagógus továbbképzésre vonatkozó adatkérés ma már, hiszen a központi pedagógus nyilvántartás sokkal gazdagabb adattartalommal bír, amit csak elemezni kellene.

Nincs kellő visszacsatolás

- Az adatszolgáltatók nehezményezik – joggal –, hogy sziszifuszi munkájuknak semmi látható eredménye nincs. Saját intézményük adatait nem tudják összevetni sem a hozzájuk hasonló intézményekkel, sem az országos adatokkal, mivel az adatokhoz nem férnek hozzá.
- Továbbá említették, hogy semmilyen egyéb visszajelzést nem kapnak: valójában akár hamis adatokat is adhatnának, ha azok konzisztensek a technikai hibaellenőrzés szempontjából.

A tankerületek oldaláról

- A fenntartó nem lát rá az összes intézményére, nincs tankerületi szintű aggregáció az adatrendszerben.
- A pénzügyi adatok esetében gyakran az intézmény az adatszolgáltató, a tankerület elvileg ellenőríz, de a gyakorlatban nincs hozzá kapacitás és kompetencia.

Javaslatok

- A FIR mintájára kliensbarát megközelítéssel kell fejleszteni a KIR-t is. Segítséget kell nyújtani az intézményeknek és tankerületeknek, protokollokat és transzparens mechanizmusokat kialakítani, ellenőrzési függvényeket használni és az intézmények adatszolgáltatását folyamatosan ellenőrizni kell és visszacsatolni.
- Egy egységes központi iskolaadminisztrációs rendszer nagyban megkönnyítené a dolgot, amennyiben ezen keresztül lehetne több KIR adatbázist is létrehozni.
- Humán erő terén kapacitásbővítésre van szükség, mind az intézmények oldalán hiányzik az adatokhoz és IKT-hez értő személyzet, mind a kontroll terén kevés az ember.
- Azokat az adatokat, amelyekből nem készül elemzés, feldolgozás, ki kell iktatni a rendszerből. A kevesebb néha több!

8.5 Az adatok nyilvánossága és közzététele

Egyes országokban az adatok nyilvánosságáért igen sokat tesznek: Angliában, Ausztriában, Finnországban, Írországban, Lengyelországban, Litvániában, Svájcban sokféle formában hozzáférhetők az oktatásstatisztikai adatok: egyrészt feldolgozott formában, előre definiált táblázatokként, nyomtatásban és/vagy pdf formátumban, másrészt az országok kb. kétharmada kutatói adatbázisokban is hozzáférhetővé teszi az adatokat külső elemzők számára. Az országok

többsége on-line elérhető kész táblákat is közzétesz, egyes esetekben interaktív táblázatkészítést is lehetővé téve. A statisztikák és indikátorok közzététele mögött jelentős adatbázis építő és elemző kapacitás van, mivel az adatok feldolgozása és elemzése munkaigényes feladat és komoly szakmai erőfeszítést kíván és. Valóban: Ausztria, Ciprus, Görögország és Írország kivételével valamennyi válaszadó jelezte, hogy van ilyen minisztériumi egysége vagy háttérintézménye.

Magyarországon ma felemás a helyzet uralkodik az oktatásstatisztikai adatok közzétételeivel kapcsolatban. A nyomtatásban megjelenő **Közoktatási tájékoztató** a 2000-es évek nagyjából teljes körűen tartalmazta a KIR-STAT adatokat, és ezeket nyomtatásban megkapták az egyetemek és felsőoktatási intézmények könyvtárai, a megyei pedagógiai intézetek, és más pedagógiai kutatással foglalkozó szervezetek. Ezt követően néhány évig a Közoktatási tájékoztatót a Statisztikai Osztály – kérésre – excel táblákban átadta, ha arra elemzéshez szükség volt. Éppen a kérések gyakorisága bizonyította be, hogy a KIR-STAT teljes adattartalmának nyilvánosságra hozatala szükséges. Ezért a 2000-es évek közepétől a Statisztikai Osztály aggregátor programot fejlesztetett, ehhez – eleinte kisebb körben – hozzáférést biztosított. 2008-tól a továbbfejlesztett aggregátor segítségével az adatok elérhetővé váltak az Oktatási Hivatal honlapján, a KIR rendszerből.

Az **aggregátor program** – viszonylag alacsony költséggel – lehetővé teszi nagyszámú felhasználó számára a hozzáférést a statisztikai adatokhoz. Igaz, ez az egyszerű program csupán azt teszi lehetővé, hogy az adatgyűjtő táblákon lévő adatokat különféle szűrési szempontok megadása után összesítsék, de ez is könnyebbség annak, aki az adatokból egyszerű elemzést készített vagy további feldolgozáshoz alapadatokat akar lekérni.

Az Oktatási Hivatal által közzétett aggregátor hozzáférési jogát jelentősen korlátozta a hivatal: lényegében olyan táblákra, amelyeknek tartalma a KSH honlapján is elérhető. Valójában elemzői hozzáférést kellett kapni ahhoz, hogy valaki minden táblát meg tudjon nézni. Ilyen hozzáférése az általunk megkérdezett tankerületi munkatársaknak sem volt. Igaz egyenként megnézheték az iskoláik adatait, de összefoglalóan, tankerületi összesítésben ők sem tudták megnézni az adatokat – pedig erre lett volna elsősorban igényük.

Az aggregátor program utoljára a 2013/2014-es tanévre készült el, a következő évben már nem. Csak reménykedni lehet abban, hogy csupán átmeneti szüneteltetésről van szó, mivel ez a legfontosabb olyan „kiadvány”, amit a tanügyigazgatásban dolgozók szükségleteik szerint, további elemzésre fel tudnak használni, és amelyre EU-s projektek híján is számíthatnának. Az ugyanis elképzelhetetlen, hogy minden tankerület hajlandó lenne a teljes KIR-STAT adatbázisból képes vagy ACCESS adatbázisokból dolgozni.

1997 és 2013 között **Jelentés a közoktatásról** címmel jelentős statisztikai apparátussal elemző kiadvány jelent meg 3 éves ciklusokban a közoktatás állapotáról az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet munkatársainak közreműködésével. A kiadvány megszűnt.

Viszont uniós forrásból **köznevelési indikátorrendszert** fejlesztett ki¹⁰ 2014-ben az Oktatási Hivatal megbízásából a Magyar Tudományos Akadémia (MTA KRTK) Közgazdaságtudományi Intézete. Az indikátorrendszer magában foglalja az oktatás demográfiai, valamint társadalmi és gazdasági hátterére vonatkozó indikátorokat, az oktatási ráfordításokra vonatkozó – finanszírozási és humán erőforrás – indikátorokat, a hozzáférés

---

¹⁰ A közoktatás indikátorai. Varga Júlia (szerk); MTA KRTK KTI; 2015. április 10. (pdf) és Technikai útmutató “A közoktatás indikátorrendszere” című kiadványhoz; Varga Júlia (szerk); MTA KRTK KTI; 2015. április 10. (pdf)

(méltányosság), a részvétel, továbbhaladás és végzettség indikátorokat, valamint a tanulási környezetre és az eredményességre vonatkozó indikátorokat.

Az indikátorrendszer azzal a feltételezéssel készült, hogy az a továbbiakban frissíthető, és esetleg, továbbfejlesztés után, interaktív módon on-line hozzáférhető lesz az Oktatási Hivatal honlapján. Hogy ez lehetséges legyen, a fejlesztők elkészítették az egyes indikátorok dokumentációját, amelynek alapján az indikátorok a következő évek adatbázisából is előállíthatók lesznek.

A KIR-STAT adatbázist az Oktatási Hivatal ACCESS adatbázisként elemzők rendelkezésére tudja bocsátani. Az adatbázis dokumentációja ACCESS adatbázist kezelni tudó elemzők számára nem probléma, hiszen az adatgyűjtő ívek és kitöltési útmutatók alapján az adatokat és leírásukat meg lehet találni. A kutatási adatbázis használatához készült összefüggő dokumentáció (metaadatbázis) persze jó lenne, de a KIR-STAT ebben a tekintetben is a KIR leghasználhatóbb adatbázisának bizonyult, amelyre mind a mai napig a legtöbb elemző támaszkodhat – ha hozzá tud férni.

Jelenleg az Oktatási Hivatal illetékes főosztályának engedélyével lehet hozzáférni az oktatásstatisztikai adatokhoz, ezek most már – Az Oktatási évkönyvben lévő adatok kivételével – nem nyilvánosak. A köznevelési indikátorok rendszeres publikálása és az aggregátor további fenntartása és nyilvános hozzáférés biztosítása esetén érhetjük el azt az állapotot, amelyet – a befektetett erőforrások és az elért fejlesztési eredmények alapján joggal el lehet várni.

8.6 Javaslat az adatok jóváhagyásának és közzétételének továbbfejlesztésére

8.6.1 A jelenlegi adat jóváhagyási rendszer

A statisztikai adatgyűjtés során beérkező adatokat ellenőrzés és tisztítás után jóváhagyó aktus keretében véglegesítik. Erre azért van szükség, mert a gyakorlatban mindig kiderülhet később, hogy ez vagy az az adat mégsem jó, mégsem pontos. Azonban bizonyos hibahatárok között a statisztikai adat elfogadható, ebben a tekintetben a nyilvántartástól különbözik. Ugyanakkor tény, hogy az adatok konzisztenciája viszont nagyon fontos, hiszen nem fordulhat elő, hogy ugyanazt az adatot kétszer kétféleképpen adják meg. Ezért szokták az adatok ellenőrzése és az adattisztítás elvégzése után véglegesíteni az adatbázist, amiből azután az adatokat közzéteszik, illetve a mutatókat számolják. Így azok a hibák, amelyek később bukkannak fel, már nem változtathatják meg az adatbázist. Ha az adatokat a véglegesítés előtt közlik, mindig „előzetes adat” megjegyzéssel látják el.

A KIR-STAT-ból elsősorban az oktatási tárca és a KSH publikál adatokat, és ez az adatbázis adja a nemzetközi adatszolgáltatás adatait is (a munkaerő felmérés és a bértarifa felmérés, valamint az NGM-nél lévő kincstári adatok mellett). Ezért a jóváhagyás az EMMI statisztikai munkacsoportja és a KSH illetékes főosztályának közreműködésével történik.

Mivel az adatbázis rendkívül nagy és az adatszolgáltatók az adatok beérkezése után még hónapokig kommunikálnak az Educatio KIR-STAT-ért felelős munkatársaival, illetve az EMMI statisztikusaival a hibajavítás ügyében, az adatbázis jóváhagyása – nagyrészt az ezzel foglalkozók végesen alacsony létszáma miatt – több ütemben történik. Az első ütemben az adatoknak azt a részét hagyják jóvá, amely a KSH adatpublikációjához, illetve a nemzetközi adatszolgáltatáshoz szükséges. A második ütemben kerül sor a többi adat jóváhagyására, beleértve az Oktatási évkönyvhöz szükséges adatokat is.

Az eddig kitűnően funkcionáló aggregátor program egyik előnye éppen az, hogy a program használói a használat során maguk is közreműködnek az adatok tartalmi ellenőrzésében. Ugyanis a technikai hibaellenőrzés, ami mechanikusan vizsgálja az adatok közötti összefüggések hibamentességét, nem terjed ki arra, hogy megvizsgálja, vajon az előző évi

adatokhoz képest nincsenek-e kiugró különbségek, vagy ha vannak, ezek adathibából erednek vagy valós helyzetet mutatnak. A KIR-STAT aggregátor a leggyorsabb módja volt az előzetes adatok publikálásának, viszont segítette a tartalmi hibák felfedezésében, azaz az adatbázis véglegesítésének előkészítésében. Valójában az aggregátor program segítségével „több szem többet lát” alapon maguk a használók is részt tudnak venni az ellenőrzésben, ami lehetővé teszi, hogy a komoly hibák kiszűrése után az adatbázis minél előbb jóváhagyásra kerüljön, és lekerüljön róla az „előzetes adat” címke.

8.6.2 Javaslat az adat jóváhagyási rendszer továbbfejlesztésére

A nyilvánosság hiánya és az iskolákat sújtó adatszolgáltatási teher együttesen az adatminőség romlását idézi elő. Mivel senki sem lát rá az adatokra, és nem is használják az adatokat, az intézmények sem érdekeltek abban, hogy komolyan vegyék az adatszolgáltatást. Persze az intézményvezetők többsége így is ad arra, hogy jó adatokat adjon, és bizonyos adatok esetében ez érdekük is. De vannak olyan táblák – elsősorban azok, amelyeknek adatai sehol sem jelennek meg –, amelyeknél egyes intézmények évekig ugyanazokat az adatokat adják meg, akár történt változás akár nem. A KIR-STAT 15-20000 feladatellátási helyről gyűjt adatokat, és ezek egyenkénti ellenőrzése lehetetlen, ezért az ilyesmi igen ritkán derül ki, és nincs következménye sem. Ezért is gondoljuk (ld. a korábbi javaslatok), hogy a KIR-STAT-ban gyűjtött adatok körét szűkíteni kell.

Ugyanakkor az is igaz, hogy az adatok jóváhagyásának rendszerében is lehetne további lépéseket tenni. Úgy gondoljuk, hogy ebben az adatok használóinak kell elsősorban közreműködniük. Az oktatásstatisztikai törzsadatok tekintetében továbbra is a jelenlegi rendszert tartjuk megfelelőnek: azt t.i., hogy a mechanikus adatellenőrzés lezárultával és az adatok tartalmi ellenőrzése után az ágazati törzsadatokra és a nemzetközi adatszolgáltatásban érintett adatokra nézve a KSH mint Eurostat partner és az EMMI statisztikai referensei hagyják jóvá az adatbázist.

Egyúttal javasoljuk, hogy a mechanikus adatellenőrzés lezárultával a teljes adatbázis azonnal kerüljön be az aggregátorba „előzetes adat” címkével, és ehhez kapjanak hozzáférést az EMMI közoktatási referensei, az NGM szakképzési referensei és háttérintézményük munkatársai, az OH és az Educatio munkatársai, a tankerületek és minden indikátor fejlesztésben érdekelt kutató-elemző munkatárs. Ez elég széles szakmai kör, ugyanakkor mégsem a teljes nyilvánosság. Hasonlóan a nagy szoftverek „béta verziójához” ez az eljárás bizonyosan azt fogja eredményezni, hogy a használat során felbukkannak olyan hibák, amelyek egyébként rejtve maradnának. A béta verzió használói által felfedezett hibákat vagy furcsaságokat az EMMI által meghatározott határidőn belül megvizsgálná, és ezt követően az adatok jóváhagyása megtörténhet. Az aggregátorban ezek után az „előzetes adat” címke eltűnne a tábláról, és az aggregátort a teljes nyilvánosság használhatná.

Miután az adatbázist teljes egészében senki sem használja, viszont egyes részeit különböző érdeklődésű és érintettségű szakemberek igen, ez a rendszer önmagától kiforrja majd magát, hiszen minden adathasználó azokat a táblákat fogja elsősorban megnézni és véleményezni, amelyekre neki leginkább szüksége van.

Véleményünk szerint különösen fontos, hogy a tankerületek munkatársai és általában a fenntartók hozzáférjenek az aggregátorhoz, mégpedig úgy, hogy a fenntartásukban működő intézményekre összesített adatokat is meg tudjanak nézni (feltehetően a fenntartó azonosító elég részletező ahhoz, hogy a KLIK összes tankerülete külön is azonosítható legyen a rendszerben). Ugyanis a tankerületek munkatársai azok, akik legközelebb vannak az intézményekhez, és akik gazdasági értelemben felelősek az intézményekért. Minél jobb rálátásuk van az intézmények

tevékenységére és körülményeire, annál inkább képesek lesznek érdemben közreműködni a járás oktatásügyének szervezésében. Ebben a statisztikai adatok fontos eszköznek bizonyulnak.

Végezetül javasoljuk, hogy a KIR-STAT aggregátor használatának elterjesztése érdekében szervezzen az EMMI és az Oktatási Hivatal továbbképzéseket (akár road showt) a KIR-STAT ismertetésére a tankerületek és tanügy igazgatási szakemberek, esetleg tanfelügyelők számára. Úgy gondoljuk, hogy a jogszabályok ismerete mellett a statisztikai adatok használatának – a tényekre alapozott értékelésnek – kultúráját el kell terjeszteni azok körében, akiknek működése jelentősen befolyásolhatja az oktatási intézmények és az oktatás szereplőinek sorsát.

9. Produktumok

A projekt keretében az alábbi **10 produktum** jött létre:

1. A KIMER elemi adatigény kiszolgálását biztosító adatbázisok és nemzetközi indikátor rendszerek háttér adatbázisainak vizsgálati eredményeit összefoglaló tanulmány 3 szerzői ív terjedelemben.
2. Az adatbázisok felülvizsgálatára javasolt szempontrendszer, legalább 10 szempont indoklással és mintapéldával
3. Az auditálás módszertanát és eredményeit bemutató tanulmány 3 szerzői ív terjedelemben.
4. Az adattartalom jogszabályi megfeleléségi vizsgálatát bemutató tanulmány legalább 2 szerzői ív terjedelemben.
5. 20 db tanúsítvány az adatbázisok auditálásáról.
6. A KIR-STAT kérdőíveinek 2010-2014 közötti felülvizsgálati folyamatát és eredményeit bemutató tanulmány legalább 2 szerzői ív terjedelemben.
7. A KIR-STAT 2014. október elsejei állapotot felmérő kérdőív validálási rendszerének továbbfejlesztésére irányuló tanulmány legalább egy szerzői ív terjedelemben.
8. A KIMER pénzügyi adatbázisát szolgáló kérdőívek 2012-2014 közötti felülvizsgálatát bemutató tanulmány legalább 2 szerzői ív terjedelemben.
9. A KIMER pénzügyi adatbázis 2014. évi kérdőív validálási rendszerének továbbfejlesztésére irányuló tanulmány legalább 1 szerzői terjedelemben.
10. A „Köznevelés a számok tükrében” kiadvány hasznosulásának felmérésének tapasztalatait és a továbbfejlesztésre vonatkozó javaslatokat bemutató tanulmány 4 szerzői ív terjedelemben.

A fentiekben felsorolt fő produktumok elkészítésének feltétele volt, hogy a következő részproduktumok is elkészüljenek:

A részproduktumok részletes bemutatása

- Szakértői fókuszcsoportos beszélgetéshez vezérfonal és összefoglaló
- Nemzetközi indikátorrendszerekről esettanulmány
- Európai oktatási indikátor rendszer jó gyakorlatokról esettanulmány
- Elektronikus kérdőív az Eurydice számára (angol nyelven)
- A köznevelési indikátorok felülvizsgálata és továbbfejlesztésre vonatkozó javaslatok részletes listája,
- Konzultációk az adatgazdákkal és ennek jegyzőkönyvezése
- Kipreparált KIR-STAT kérdőív
- *Kutatási zárójelentés*, legalább 2 ív terjedelemben, word és pdf formátumban.

10. Mellékletek

10.1 1.számú melléklet: A fókuszcsoportos megbeszélés vezérfonala

Fókuszcsoportos beszélgetés a KIR adatlisták, adatbázisok auditálási szempontjairól
2015. július 8-9.

1. Moderátor közli a beszélgetés célját.
2. A résztvevők röviden bemutatkoznak
3. Milyen célokból gyűjti a KIR ezeket az adatokat? (jogosultságot nyilvántartó, dokumentálás-archiválás, igazgatási statisztika, oktatáspolitikai döntéseket alátámasztó)
4. Egyetértenek-e azzal a résztvevők, hogy a KIR adatokat kutatási célra is használni lehessen?
5. Kiosztásra kerül a 20-as lista és együtt besoroljuk őket a kutatási célra is alkalmas, illetve a kutatási célra nem alkalmas csoportokba.
6. Milyen szempontokat kell érvényesíteni, hogy ezek az adatok megfeleljenek azoknak a céloknak, amiért gyűjtjük őket?
7. Hogyan nézzen ki egy ilyen audit terv? Milyen szempontokat kell megjeleníteni rajta?
8. Darabonként kiosztásra kerül az audit terv és csoportosan megbeszéljük:
  - Adatfelvétel célja és keretei
  - Adatgyűjtés módja
  - Adatok dokumentálása
  - Adatok összekapcsolhatósága
9. Van-e valamilyen kérdés, szempont, ami kimaradt?

Téma	Kérdések	Idő
Bemutatkozás	Moderátor elmondja a beszélgetés célját, résztvevők bemutatkoznak.	5 perc
Az adatgyűjtés célja	Milyen célból gyűjtjük az adatokat? Egyetértenek-e azzal, hogy kutatási célra is alkalmasak legyenek?	10 perc
KIR adatbázisok csoportosítása	20 adatbázis besorolása aszerint, hogy kutatási célra alkalmas lehet-e vagy nem	20 perc
Auditálási szempontok elveinek megbeszélése	Milyen szempontoknak kell az adatbázisoknak megfelelni, hogyan nézzen ki az auditálási terv?	15 perc
Audit terv részletes megbeszélése	Adatfelvétel célja, módja, dokumentálás, összekapcsolhatóság	30 perc
Egyéb megjegyzés		5 perc
Összesen		85 perc

A fókuszcsoportos megbeszélés résztvevői

Név	Intézmény	Elektronikus cím
-----	-----------	------------------

Lannert Judit	T-TUDOK	lannert.judit@t-tudok.hu
Kádárné Fülöp Judit	T-TUDOK	judit.kadar@t-tudok.hu
Nagy Judit	KLIK MISKOLCI TK	judit.nagy@klik.gov.hu
Csernyák Mariann Natália	KSH	mariann.csernyak@ksh.hu
Szell Krisztián	OFI	szell.krisztian@ofi.hu
Veroszta Zsuzsanna	Educatio	veroszta.zsuzsanna@educatio.hu
Bégány Judit	OH	begany.judit.eniko@oh.gov.hu
dr. Kárteszi Nóra	OH	karteszi.nora@oh.gov.hu
Balázsi Ildikó	OH	balazsi.ildiko@oh.gov.hu
Pap Judit	OH PSzSzK	pap.judit@oh.gov.hu
Stéger Csilla	OH	steger.csilla@oh.gov.hu
Pongrácz László	OH	pongraz.laszlo@oh.gov.hu
Varga Gergely	EDU	varga.gergely@educatio.hu
Papp Z. Attila	MTA TK KI	pappz.attila@tk.mta.hu
Könyvesi Tibor	EMMI Köznev.	tibor.konyvesi@emmi.gov.hu
Szebedy Tas	GOSZ	szebedy@gmail.com

10.2 2. számú melléklet: A KIR részeként működtetett adatgyűjtemények

(2)² A Hivatal a KIR részeként rendszerként működteti

1. a köznevelési intézmény és a köznevelési feladatot ellátó köznevelési intézmény (a továbbiakban együtt: köznevelési intézmény), továbbá azok fenntartóinak közérdekű adatait és közérdekből nyilvános adatait (a továbbiakban: intézménytörzs),
2. a gyermek, a tanuló, az alkalmazott és az óraadó személyes adatait (a továbbiakban: személyi nyilvántartás),
3. a köznevelési intézmény fenntartásával kapcsolatos pénzügyi és gazdálkodási adatokat,
4. a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel, tanulóval kapcsolatos statisztikai adatokat,
5. a kötelező köznevelési közfeladatot ellátó köznevelési intézmény körzethatárait,
6. a feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési tervet (a továbbiakban együtt: köznevelés-fejlesztési terv), a köznevelési közfeladat ellátásában részt vevő köznevelési intézményre vonatkozó adatokat,
7. a köznevelési intézmény információs tájékoztató rendszerét,
8. a köznevelési intézményt és fenntartóját ellenőrző közigazgatási hatóságok, szervek ellenőrzési munkatervét és ellenőrzéseik eredményeit,
9. a rendkívüli szünet elrendelésével kapcsolatos jelentéseket,
10. az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program keretében a köznevelési intézményektől begyűjtött adatokat (a továbbiakban: OSAP-jelentés),
11. a középfokú felvételi eljárás lebonyolításához szükséges adatokat, a középfokú iskolák tanulmányi területeit (a továbbiakban: KIFIR),
12. az érettségi vizsgák lebonyolításához szükséges adatokat, az érettségi vizsgák alapján kiadott bizonyítványok adatait, a tanúsítványok és a törzslapkivonatok adatait,
13. a köznevelési diákigazolvány és a pedagógusigazolvány igénylési felületét és a köznevelési igazolványok adatainak nyilvántartását,
14. a tankönyvjegyzékkel és a tankönyvrendeléssel kapcsolatos adatokat,
15. az adatszolgáltatásra kötelezettekkel történő kommunikációra szolgáló felületet,
16. a tanulói teljesítménymérések lebonyolításához szükséges adatokat, a tanulók teljesítményével kapcsolatos mérési eredményeket,
17. a köznevelési intézmény székhelye szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal (a továbbiakban: illetékes kormányhivatal) által megküldött, köznevelési intézmény által felvett baleseti jegyzőkönyvek alapján készített jelentést,
- 18.³ az országos szakértői és érettségi vizsgaelnöki névjegyzéket,
19. a pedagógus-továbbképzésben részt vevő szervezetek nyilvántartását,
20. az állami intézményfenntartó keretében működő köznevelési intézmények közhiteles nyilvántartását.

11. Függelék: Adatlap terv a KIR adatbázisok vizsgálatához

1. Az adatbázis leírása

1.1. AZ ADATBÁZIS NEVE

.....

1.2. MILYEN CÉLRA JÖTT LÉTRE ELSŐDLEGESEN AZ ADATBÁZIS?

- nyilvántartás (pl. személyi nyilvántartás, okmányok nyilvántartása, stb.)
- elemzés (pl. statisztikai felmérés, tudásmérés, survey)
- szolgáltatás (pl. oktatásszervezés: ld. KIFIR, FELVI, vizsgaszervezés; tájékoztatás: pl. beiskolázási körzetek, intézményi szolgáltatások, felszabadított vizsgatételek és feladatok, stb.)

1.3. AZ ADATBÁZIS TARTALMÁNAK RÖVID LEÍRÁSA (VÁLTOZÓK VAGY VÁLTOZÓCSOPORTOK)

.....

1.4. ADATKEZELŐ (AZ A SZERVEZET, AMELYIK FELELŐS AZ ADATBÁZIS TARTALMI ÉS FUNKCIONÁLIS MINŐSÉGÉÉRT)

Intézmény: **Oktatási Hivatal**

Az adatkezelő szakmai és technikai feladatokat ellátó szervezeti egysége az adott adatbázis vonatkozásában

.....

Kapcsolattartó(k):

.....

1.5. FEJLESZTŐ (MELYIK SZERVEZET DOLGOZTA – DOLGOZTATTA – KI AZ ADATGYŰJTÉS KONCEPCIÓJÁT, ESZKÖZRENDSZERÉT TARTALMI ÉS FORMAI SZEMPONTBÓL? (HA TÖBB SZERVEZET EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL DOLGOZTÁK KI, MELYEK VOLTAK EZEK?))

Intézmény(ek):

.....

Szervezeti egység(ek):

.....

Kapcsolattartó(k):

.....

1.6. MELYIK SZERVEZET VÉGZI AZ ADATBÁZIS ÜZEMELTETÉSÉT?

Intézmény:

.....

Az üzemeltetés technikai feladatait végző szervezeti egység:

.....

Kapcsolattartó:

.....

1.7. AZ ADATBÁZIS MEGFIGYELÉSI EGYSÉGE(I) (TÖBBET IS JELÖLHET)

A megfigyelési egység az az egység, ameddig az a (A TANYI-ban például személyeket és eseményeket tartanak nyilván, mivel a tanuló személyi adatai mellett az intézménybe/intézményegységbe való beiratkozást, illetve a végzés, az iskolából való kilépés tényét is rögzítik. A KIR-STAT-ban csoportok intézményegységek, intézmények a megfigyelés legkisebb egységei, hiszen személyre vonatkozó adatok nem szerepelnek a statisztikában. A Kompetenciamérésben a személy a legkisebb megfigyelési egység (és egyébként az item), az érettségi adatbázisban ugyancsak a személy és mellette a vizsga (mint esemény), stb.

- esemény/ eset
- személy
- intézmény
- intézményegység

Egyéb, és pedig .....

1.8. KI AZ ADATSZOLGÁLTATÓ?

(Adatszolgáltatón ebben a kérdőívben azt értjük, aki „beküldi” az adatokat, akkor is, ha az adatok nem önmagára vonatkoznak, hanem az általa nyilvántartottakra. Pl. A tanulói nyilvántartásba az adatokat a tanulóról az intézmények adják meg. De például a FELVI-re a diákok az adataikat maguk töltik fel.

- az érintett személy
- az intézmény
- a fenntartó

Más, és pedig .....

.....

1.9. KI VÉGZI AZ ADATTISZTÍTÁST? (ADATTISZTÍTÁSRA AKKOR VAN SZÜKSÉG, HA AZ ÖSSZEGYŰJTÖTT ADATOK KÖZÉ (LD. GLOSSZÁRIUM)

- az adatot szolgáltató személy
- az adatszolgáltató intézmény
- az adatgyűjtő szervezet
- az adatgyűjtő szervezet az adatszolgáltató intézménnyel együtt
- az adatbázis üzemeltetője
- az adatbázis üzemeltetője az adatszolgáltató intézménnyel együtt

Egyéb, és pedig

.....

1.10. MILYEN TÍPUSÚ ADATTISZTÍTÁST VÉGEZNEK?

- név, cím változatok egységesítése (pl. ne lehessen ugyanazon intézményt több név alatt felvenni)
- logikai összefüggések automatikus ellenőrzése és javítása (pl. az összeg ne lehessen kisebb vagy nagyobb, mint a részek összege)
- a várható tartományon kívül eső értékek ellenőrzése és javítása
- elemzés alapján történő tartalmi ellenőrzés (pl. az előző évekhez képest jelentős eltérés okának tisztázása)
- a nagyon alacsony válaszadási arányú változók kiszűrése
- a varianciával nem bíró változók kiszűrése (ha releváns)

Egyéb, és pedig

.....

1.11. MILYEN DOKUMENTÁCIÓ ÁLL RENDELKEZÉSRE AZ ADATBÁZISHOZ AZ ALÁBBIAK KÖZÜL?

Dokumentáción olyan fájl(oka)t vagy dokumentumot értünk, amelyik kinyomtatható és összekapcsolható az adatgyűjtés eszközeiben rejlő információkkal (úrlap, teszt, kérdőív, kódkönyv), amelyek eligazítanak az adatbázis érdemi tartalmáról és az adatok hozzáférhetőségéről.

	Nincs	Van, de csak az adatbázis üzemeltető fér hozzá	Van, és az adatgazda számára hozzáférhető	Van és „nyilvános”
változó címke és magyarázata (ami lehet maga a kérdés vagy egy utalás az adatgyűjtő eszközre)				
értékcímke jegyzék beleértve a hiányzó adat címkét, összekapcsolva a változó címkével				
összetett változók leírása (ha releváns)				

1.12. MILYEN EGYEDI AZONOSÍTÓKAT TARTALMAZNAK AZ ADATBÁZISBAN TALÁLHATÓ REKORDOK?
(TÖBBET IS JELÖLHET)

- intézmény azonosító (OM azonosító)
- fenntartói azonosító
- tankerület azonosítója (ha nem azonos a fenntartói azonosítóval)
- egyedi (az intézményazonosítótól független) feladatellátási hely azonosító
- gyermek/tanuló egyedi azonosítója (Pl. OKTAZON)
- a tanuló mérési azonosítója
- pedagógus/alkalmazott egyedi azonosítója
- TAJ szám
- személyi azonosító szám
- adóazonosító jel
- végzettséget igazoló okmány(ok) azonosítója vagy azonosítói
- szakképzettséget igazoló okmány(ok) azonosítója vagy azonosítói

Megjegyzés:

.....

.....

.....

1.13. AZ ADATBÁZIS MÉRETE

adatfájlok száma _____ (egy adatfelvételtől, ha rendszeres (pl. éves) hullámban történik az adatfelvétel)

változók száma _____

rekordok száma az adatfájlokban _____

Alternatív leírás az adatbázis méretének megbecslésére

.....

.....

.....

Az adott adatgyűjtésből melyik évekre áll rendelkezésre adatbázis?

.....

.....
1.14. MELYIK LEÍRÁS JELLEMZI LEGJOBBAN AZ ADATBÁZIST „TARTÓSSÁG” SZEMPONTJÁBÓL?

- naprakész nyilvántartás archiválás nélkül (az új adatokkal felülírják a régi adatot)
- naprakész nyilvántartás archiválással (az új adatok mellett megőrzik a régi adatokat egy bizonyos ideig (pl. az iskolaelhagyók adatait))
- naprakész nyilvántartás keresztmetszeti kimerevítésekkel (egy adott referencia időpontra vonatkozó állapot rögzítése)
- az egy adatfelvétellelre vonatkozó adatbázist tisztítás után lezárják

**1.15. MILYEN ADATBÁZIS KEZELŐ RENDSZERREL (RENDSZEREKKEL) ÜZEMELTETIK AZ ADATBÁZIST?
(PL. MS SQL, MY SQL, ACCESS, STB.)**

.....
1.16. AZ ADATBÁZISBA TARTOZÓ FILE-OK RÖVID LEÍRÁSA (SZÖVEGGEL VAGY TÁBLÁZATBAN)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

File név	Mit tartalmaz?	Formátum (használathoz szükséges szoftver)

2. Az adatgyűjtés módszerének leírása (Módszertan)

2.1. KIKRE, MIKRE, ILLETVE MILYEN ESEMÉNYEKRE TERJED KI AZ ADATGYŰJTÉS (CÉLPOPULÁCIÓ, ALAPSOKASÁG)?

Példák: iskolarendszerű oktatásban-képzésben résztvevő tanulók (személy); esemény (iskolai baleset, vizsga); intézmény (köznevelési intézmény), stb.

.....

.....

2.2. MILYEN TÍPUSÚ AZ ADATGYŰJTÉS?

- folyamatos (eseményhez kötődő)
- teljes körű keresztmetszeti
- mintavételes keresztmetszeti
- longitudinális

Mintavételes felmérés esetén kérjük, jelölje meg a minta jellemzőit, illetve adja meg a mintavételi módszer leírásának lefolyását.

.....

.....

2.3. MILYEN ESZKÖZÖKKEL GYŰJTIK AZ ADATOKAT? (TÖBBET IS JELÖLHET)

- űrlap (egyedi tényadatokat tartalmaz)
- adatgyűjtő ív (összesített tényadatokat tartalmaz)
- kérdőív (többnyire válaszalternatívákkal kiegészített kérdéseket vagy szabad válaszos kérdéseket tartalmaz)
- teszt (tudásmérési eszköz)

2.4. MILYEN MÓDSZERREL VESZIK FEL AZ ADATOKAT?

Az alábbi adatgyűjtési módok közül jelölje meg, hogy az adott adatbázis rendszer adatainak gyűjtéséhez milyen módszert használnak. Ha többféle módszert használnak, mindegyik választ jelölje meg, amelyik jellemző

- papíralapú nyomtatvány
- on-line felület, amelyből az adatszolgáltató ki tudja nyomtatni saját válaszait
- on-line felület, amiből nem készíthető nyomtatott kivonat.

2.5. AZ ADATSZOLGÁLTATÁSHOZ KÉSZÜLT-E HOZZÁFÉRHETŐ FORMÁBAN (PAPÍRON, PDF FÁJLON)

- kitöltési útmutató
- kódkönyv vagy kódutasítás

2.6. AMENNYIBEN PAPÍRALAPÚ ADATGYŰJTÉS (IS) VAN, MILYEN SZERVEZET VÉGZI AZ ADATRÖGZÍTÉST, ÉS HOGYAN ELLENŐRZIK A HIBAMENTESSÉGET?

- az adatrögzítést az adat keletkezési helyén rögzítik (pl. érettségi)
  - az adatrögzítést az adatgazda által megbízott szervezet végzi
  - egyéb, éspedig .....
- .....
- .....

2.7. MILYEN VISZONYBAN ÁLL AZ ADATSZOLGÁLTATÓ AZ ÁLTALA SZOLGÁLTATOTT ADATTAL?

- saját dokumentumai alapján szolgáltat egyedi adatokat (pl. intézmény alapító okiratból, pénzügyi adatokat számlák alapján, vagy személy saját okmányai alapján)
- intézmény saját nyilvántartásából szolgáltat adatokat (pl. saját tanulói nyilvántartásából)
- intézmény becslés alapján szolgáltat adatot (pl. költségvetési adatokat)

- intézmény survey típusú adatokat szolgáltat (tudásméréssel és/vagy, leíró és vélemény kérdőívek kitöltésével)

Egyéb, és pedig .....

2.8. KI ELLENŐRZI AZ ADATOK HELYESSÉGÉT/PONTOSSÁGÁT? (HA EZ RELEVÁNS)

- az adatszolgáltató intézmény(e) (pl. KIFIR jelentkezési adatok)
- az adatkezelő vagy adatfejlesztő az adatszolgáltatóval együtt (pl. KIR-STAT, intézménytörzs)
- az adatszolgáltató intézménye és/vagy más adatnyilvántartó együtt (pl. KIR, MÁK, OEP) egyes adatokra vonatkozóan (pl. diákigazolvány személyes adatok)
- az adatbázis technikai üzemeltetője az adatszolgáltatóval együtt (pl. intézménytörzs)
- egyik sem

3. Az adatbázis használata, elérhetősége

3.1. AZ ALÁBBIK KÖZÜL JELLEMZŐEN MILYEN IGÉNYT ELÉGÍT KI AZ ADATBÁZIS (TÖBBET IS JELÖLHET)

- Költségvetés tervezés
- Igazgatási események (pl. beiratkozás, baleset, intézmény megszűnése, stb.) nyilvántartása
- A rendszer működésének ellenőrzése, értékelése
- Nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése
- Dokumentumok, bizonyítványok nyilvántartása (pl. érettségi vizsgabizonyítvány, pedagógus portfólió)
- Intézmények értékelése
- Egyéb, és pedig

.....

3.2. VANNAK-E AZ ADATBÁZISNAK ISMERT HIBÁI, MILYEN TAPASZTALATOK VANNAK A HASZNÁLATÁVAL? (PL. ALACSONY KITÖLTÖTTSÉGI ARÁNY, SOK A HIÁNYZÓ ADAT, NEM VALÓS ADATOK VANNAK BENNE, CÍMKÉK HIÁNYA, A KÓDOK NEM EGYÉRTELMŰEK, STB.)

.....
.....
.....

3.3. VANNAK-E AZ ADATGYŰJTEMÉNYBŐL SZÁRMAZÓ ELSŐDLEGES PUBLIKÁCIÓK? KÉRJÜK ADJA MEG EZEK ELÉRHETŐSÉGÉT.

.....
.....
.....

3.4. KAPCSOLÓDÓ ADATGYŰJTEMÉNYEK (PL. LONGITUDINÁLIS ADATBÁZISOK, AMELYEK AZ ADOTT ADATFELVÉTELHEZ KAPCSOLHTÓK)

.....
.....
.....

3.5. A KUTATÁSHOZ, ILLETVE AZ ADATBÁZISHOZ MELLÉKELT EGYÉB (NYOMTATOTT VAGY ELEKTRONIKUS) DOKUMENTUMOK, LEÍRÁSOK MEGNEVEZÉSE (KÉRDŐÍVEK, KÓDUTASÍTÁSOK, INTERJÚ GUIDE-OK STB.) ÉS ELÉRHETŐSÉGE

.....
.....
.....

3.6. MILYEN TÍPUSÚ ADATOKHOZ BIZTOSÍTANAK HOZZÁFÉRÉST ÉS KIKNEK? (TÖBBET IS JELÖLHET)

- a nyilvántartott személyeknek saját személyes adataikhoz
- a nyilvántartott alkalmazottaknak saját személyes adataikhoz
- az intézményeknek tanulóik személyes adataihoz
- az intézmény fenntartójának a felelősségi körébe tartozó intézmények egyedi adataihoz
- az intézmény fenntartójának illetékességi körébe tartozó intézmények összesített statisztikai adataihoz
- kormányhivataloknak személyes adatokhoz jogszabályban meghatározott igazgatási célokra
- kormányzati szerveknek adatátadással igazgatási célokra
- intézményeknek statisztikai elemzés céljára adatátadással anonimizálva
- kutatóknak/elemzőknek statisztikai adatok elemzési célokra
- kutatóknak/elemzőknek (anonimizált) kutatói adatbázis(ok) elemzési célokra
- más szervezeteknek statisztikák közösségi célokra
- a teljes nyilvánosságnak statisztikai adatokat

Egyéb megjegyzések

.....
.....
.....

4. Nyomtatásban vagy interneten elérhető dokumentumok, jelentések, interaktív lekérdező felületek, amelyek az adatbázison alapulnak

.....
.....
.....